

^HÇEKTE DÜZENLEME TARİHİ VE ÖNEMİ

Doç. Dr. Ali AYLİ*

Arş. Gör. Didem YARDIMCIOĞLU**

GİRİŞ

Ülkemizde çek kullanımı oldukça yaygındır. Özellikle 19.03.1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un, 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu ile değiştirilmesi sonrasında getirilen yenilikler, çekin gündemde daha fazla yer bulmasını sağlamıştır. Hatta yeni Çek Kanunu, yürürlüğe girmesinden çok kısa bir süre sonra Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile tekrar değişikliğe uğramış ve dikkatleri çek konusuna daha da bir çekmiştir.

Getirilen yeniliklerin, konumuz açısından en dikkat çekici olanları, karşılıksız çek düzenlemesinin adli yaptırım yerine idari yaptırıma bağlanması ve ileri tarihli çekin 31.12.2017 tarihine kadar ödeme için bankaya ibrazı yasaklanarak, adeta vadeli çek yaratılmış olmasıdır. Çalışmamızda, düzenleme tarihiyle doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olan bu hususlar, uygulamada birçok alanda karşımıza çıkabileceği için değinmekte yarar gördük.

Bununla birlikte düzenleme tarihinin çekte temel bir kavram olması ve çek hukukunda neredeyse her alanda bir etkisinin bulunması sebebiyle öncelikle çek hakkında genel birtakım bilgiler vermeyi, ardından esas konumuz olan düzenleme tarihi ve onun doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemeyi sistematik açıdan daha doğru bulduk.

---

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölümü

Bu nedenle çalışmamızda öncelikle çek hakkında kısaca genel bilgiler verip ardından çekin zorunlu unsurlarından düzenleme tarihini; çekin geçerliliğine, düzenleyenin hukuki ehliyetine, ibraz, çekten cayma, protesto, teyitli çekte bankanın sorumluluğu ve zamanaşımı sürelerine olan etkileri bakımından inceleyeceğiz. Son olarak da, eski ve yeni kanun çerçevesinde karşılıksız çek ve ileri tarihli çek düzenlemesi konularına genel hatlarıyla değineceğiz. Zira bu konular ayrı bir çalışmayı gerektirecek kapsam ve öneme sahiptir.

I. GENEL OLARAK ÇEK VE ÇEKİN ZORUNLU UNSURLARI

A. Çek Kavramı

Çek, düzenleyen tarafından çekle işleyen hesabın bulunduğu bankaya (muhabata) hitaben yazılan, üzerinde yazılı belli tutardaki paranın, lehine çek düzenlenmiş şahsa (lehtara) ya da çeki ondan usulüne uygun devralan şahsa (hamile) kayıtsız ve şartsız ödenmesi konusunda bir havaleyi ihtiva eden, kıymetli evrak niteliğine sahip senettir¹.

B. Hukuki Niteliği

1. Kambiyo Senedi Niteliği

Kambiyo senedi kavramı, İsviçre Borçlar Kanunu'nda kullanılan Almanca "Wechsel" teriminin karşılığı olup İsviçre Hukuku'nda sadece poliçe ve bonoyu karşılamaktadır. Çek ise bu kavrama dâhil edilmemiştir. Hukukumuzda ise bono ve poliçenin yanında, çek kavramı da TTK'da kambiyo senetleri başlığı altında düzenlenmiş bulunmaktadır².

¹ Benzer mahiyetteki bir tanım için bkz.: **Domanıç**, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. IV, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1990, s. 529; Çekin hukuki niteliği konusunda bir görüş birliğinin sağlanamamış olmasından kaynaklı farklı çek tanımları için bkz.: **Kınacıoğlu**, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999, s. 259 dn. 5; **Hueck**, Alfred/**Canaris**, Claus-Wilhelm, Recht der Wertpapiere, 12. neubearbeitete Auflage, München 1986, s. 178.

² **Pulaşlı**, Hasan, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre ve 6273 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanunu'nun Yorumu ile Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 2. Bası, Ankara 2012, s. 103; **İmregün**, Oğuz, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2003, s. 118, dn. 1; **Aydın**,

“Kambiyo taahhüdü” deyimi ise hukukumuzda çeşitli kanunlarda ele alınmıştır (MK m. 429/1, m. 462/1; BK m. 133/2, m. 46/3; TTK m. 1070). Bu hükümlerin tamamında “kambiyo taahhüdü” deyimi, kredi işlemi ifade etmek üzere bir poliçe veya bono ile borçlanmak anlamında kullanılmıştır. Bu doğrultuda, kredi aracı olmayan çekin kambiyo senedi vasfında olup olmadığı hususunda bir tartışma gündeme getirilebilir. Fakat hem mevzuatımızdaki düzenlenme şekli hem de kambiyo senetlerine ilişkin sert ve şekilci hükümlere tabi olması sebepleriyle çek taahhüdü bir kambiyo taahhüdü olarak, çek de bir kambiyo senedi olarak kabul edilmelidir³.

2. Havale Niteliği

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, çekin temelinde de poliçede olduğu gibi bir havale ilişkisi yatmaktadır⁴. Havale, 6098 sayılı BK m. 555’de şöyle tanımlanmıştır:

“Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlemdir.”

Havale eski Borçlar Kanunu’nun 457 inci maddesinde bir sözleşme olarak zikredilmiş olsa da; öğretilerdeki baskın görüşe göre, çifte yetki veren ve üçlü ilişki doğuran bir hukuki işlem olarak nitelendirilmekteydi⁵. Çünkü havale eden, aynı işlem ile havale ödeyicisine ödeme (ifa) yetkisi, havale alıcısına da ödemeyi (ifayı) talep/tahsil yetkisi vermektedir. Havale eden ile havale ödeyicisi arasındaki ilişkiye *karşılık ilişkisi*; havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişkiye *bedel ilişkisi*; havale alıcısı ile havale ödeyicisi

---

Nahit Gürhan, “Kambiyo Senetlerinde Protesto”, s. 4, <http://www.dunyahukuk.com/documents/full-makale-kambiyo-senetleri.pdf>, 19.12.2012.

³ **Pulaşlı**, s. 103-104; Karşı görüş için bkz. **Can**, Mertol, 6762 sayılı ve Türk Ticaret Kanunu ile 6273 sayılı Kanunla değişik 5941 sayılı Çek Kanunu Hükümleri Dairesinde Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 2012, s. 145.

⁴ **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, Kıymetli Evrak Hukuku, Yedinci Bası, İstanbul 2013, s. 233; **Öztan**, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası, Ankara 2012, s. 231.

⁵ **Ülgen**, Hüseyin, “Havalenin Geri Alınması”, İÜHFM, C. XXXII, S. 2-4’den ayrı bası, İstanbul 1967, s. 2.

arasındaki ilişkiye de *ödeme ilişkisi* ya da *havale ilişkisi* denir⁶. Bu son ilişki olan *ödeme (havale) ilişkisinin* meydana gelmesinde, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun beyanları ve dolayısıyla uzlaşmaları söz konusu olmadığından, havalenin bir sözleşme olmadığı ileri sürülmektedir⁷. Yeni Kanun da, artık, öğretilerdeki baskın görüş doğrultusunda havaleyi bir sözleşme olarak değil, hukuki işlem olarak nitelendirmektedir.

Çek düzenlenmesinde de üçlü bir ilişki söz konusu olup, düzenleyen, çekle işleyen hesabın bulunduğu bankaya (muhataba), lehine çek düzenlenmiş şahsa (lehbara) ya da çeki ondan usulüne uygun devralan şahsa (hamil), kendi hesabına belirli bir bedeli ödeme yetkisi; keza hamile de çek bedelini muhataptan talep/tahsil yetkisi vermektedir⁸. Böylece çekte de bir havale ilişkisi söz konudur. Ancak bu alelade bir havale ilişkisi olmayıp; nitelikli bir havale ilişkisidir⁹. Çünkü poliçede olduğu gibi, çek de bir takım şekil şartlarını içermeli, yazılı olmalı ve özellikle kayıtsız ve şartsız bir ödeme emrini içermelidir¹⁰.

Çekin, alelade havaleden bir diğer önemli farkı da, düzenleyenin (muhil), TTK m. 808 uyarınca, çekin ödenmemesinden dolayı sorumlu olması ve bu sorumluluktan herhangi bir şekilde (özellikle sorumsuzluk kızı ile) kurtulamamasıdır¹¹. Zira TTK m. 818/1, c'nin TTK m. 679'a yaptığı yollama nedeniyle, çek üzerinde, ödenmeme halinde düzenleyenin

⁶ Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 99; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), Kıymetli Evrak Hukuku, Birinci baskı, Konya 2013, s. 331.

⁷ Ülgen, Havalenin..., s. 3.

⁸ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 233; Poroy/Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 2001, s. 240; Şahinalp, Kaan, "Çekte Muhatap ve Muhatapın Hukuki Sorumluluğu", SD. Sayı: 39, s. 79, <http://www.dergi.sayistay.gov.tr/icerik/fer39m5/pdf>, 19.12.2012; Can, s. 140; Battal, Ahmet, "Yabancı Para Üzerinden Düzenlenen Çeklerin Tahsili Konusundaki Çeşitli İhtimallerin İncelenmesi", İHFM, C. LVI, S. 1-4, Y. 1998, s. 223, <http://www.iudergi.com/tr/index.php/hukukmecmua/article/viewFile/3856/3446>, 19.12.2012.

⁹ Erdoğan, Mehmet Şirin, "Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması", TBBD, S. 2, Y. 1999, s. 366, <http://www.erdoganhukuk.com/dosyalar/kombiyo.pdf>, 19.12.2012; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 331; Aydın, s. 9.

¹⁰ Pulaşlı, s. 223.

¹¹ Kınacıoğlu, s. 260; Poroy/Tekinalp, s. 240.

sorumlu olmayacağına ilişkin bir kayda yer verilemez; böyle bir kaydın mevcudiyeti her hangi bir hüküm doğurmaz.

Hukukumuzda muhatabın 5411 sayılı BankK m. 3 kapsamında bir banka olması zorunludur¹². “Banka” ile kast edilen, Bankacılık Kanunu’na tabi olan kuruluşlardır. Ancak ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında “banka” teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı ödeme yeri hukukuna göre belirlenecektir (TTK m.815). Dolayısıyla, yabancı bir hukuk sisteminde “banka” terimi ile kast edilenin, bizim hukukumuzda öngörül-
düğü gibi mevduat, katılım ve yatırım bankaları olmaması, hatta bir tüzel kişi değil de bir gerçek kişi olması dahi mümkündür.

3. Ödeme Aracı Niteliği

Ekonomik fonksiyonu itibariyle ise çek, poliçe ve bonodan farklı olarak sadece bir ödeme aracıdır¹³. Esasen Mevzuatımızda çekin ödeme aracı olduğuna dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat 6102 sayılı TTK m. 795/1, “Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir.” demek suretiyle çekte vadeyi yasaklamış bulunmaktadır. Dolayısıyla Kanun koyucunun çekin bir kredi aracı olarak değil de ödeme aracı olarak kullanılmasını arzu ettiği söylenebilir. Diğer kambiyo senetleri olan poliçe ve bono ise, bir vade ihtiva edebileceklerinden, ekonomik fonksiyonları itibariyle birer kredi aracı olarak kabul edilmektedirler.

C. Tarihi Gelişimi

Tarihi açıdan baktığımızda çek, kişilerin paralarını muhafaza etmek üzere belirli kimselere tevdi ettikleri ilk günlerden itibaren görülmeye başlamış ve gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Özellikle parasını sarraflara, bankarlara ya da bankalara tevdi etmiş olan kişilerin, parasını tevdi etmiş olduğu bu kişiye hitaben yazdığı ve ödeme emri içeren bir senedin teslimi ile

¹² **Pulaşlı**, s. 227; **Kaya**, Esra, “Türk Hukukunda Muhatap Bankanın İnceleme Yükümlülüğünün Kapsamı”, Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Ticaret Hukuku) Anabilim Dalı, Ankara 2008, s. 7, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3583/4471.pdf?show>, 19.12.2012.

¹³ **Hueck/Canaris**, s. 179; **İmregün**, s. 119; **Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 331 vd.; **Öztaş**, 2012, s. 234.

parası üzerinde tasarruf edebilmesi çekin gelişiminin başlangıcını oluşturur¹⁴.

D. İktisadi Önemi

Çek, düzenleyeni nakit paranın taşınması ve saklanmasıyla beraberinde getirdiği çalınma, yanlış sayma gibi sakıncalardan kurtardığı ve bu paranın kullanılmadığı sürece düşük de olsa faizle nemalandırılmasına imkân sağladığı gibi, bir yandan da tedavüldeki nakit paranın belirli mali kuruluşlar nezdinde toplanması ve giderek kaydi para olarak kullanılmasına olanak sağlaması suretiyle gerek bu kuruluşların, gerek ülke ekonomisinin yararına sonuçlar doğurmaktadır. Bu yönüyle birçok ülkede çek kullanımı kanun koyucular tarafından sürekli teşvik edilmiştir¹⁵. Ancak belirtmek gerekir ki, ödemelerde büyük kolaylık sağlamakla birlikte, çek, kanuni bir ödeme aracı olmadığından, parayla eşdeğer değildir¹⁶.

E. Çekin Zorunlu Unsurları

Bir senedin çek olarak nitelendirilebilmesi için, TTK m. 780 ve Çek K. m. 2/7’de sayılan aşağıdaki unsurları ihtiva etmesi gerekir:

1. Çek Kelimesi

Senedin çek olarak geçerlilik kazanabilmesi için aranan ilk şart, “çek” kelimesinin senette kısaltma yapılmaksızın yer almasıdır¹⁷. Senet Türkçe’den başka bir dille yazılmışsa, o dilde çek kelimesinin karşılığı olarak kullanılan kelimenin kısaltma yapılmaksızın senet metninde yer alması gerekir zorunludur (TTK m. 780/1, a). Eski TTK döneminde “çek” kelimesinin senedin neresinde yer alması gerektiğine dair herhangi bir açıklık bulunmamaktaydı (ETTK m. 693/1). Bu muğlaklık doktrinde tartışmalara sebep olmaktadır¹⁸.

¹⁴ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 232.

¹⁵ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 232, 233’den naklen.

¹⁶ Öztan, 2012, s. 234.

¹⁷ Öztan, 2012, s. 239.

¹⁸ O dönemde dahi İmregün, TTK’nın çek kelimesinin senet metninde bulunması gerektiğini açıkça belirtmemesine rağmen, Cenevre Anlaşmasına uygun olarak bu kelimenin senet metninde yer almasının gerekli olduğuna işaret etmekteydi (İmregün, s. 123 vd.).

Uygulamada ise çek yaprakları bankalarca matbu şekilde basılmakta ve hem senet başlığında hem de metin içerisinde “çek” kelimesine yer verilmekteydi. 6102 Sayılı TTK, doktrinel tartışmalar doğrultusunda bu konuyu açık bir şekilde düzenlemiş ve “çek” kelimesinin senet metni içerisinde yer alması gerektiğine değinmiştir (TTK m. 780/1, a). Dolayısıyla, artık senet metni dışında, örneğin sadece senet başlığında “çek” kelimesinin yer alması senedin çek olarak geçerlilik kazanmasına yetmeyecektir¹⁹.

2. Belirli Bir Bedelin Kayıtsız ve Şartsız Ödenmesi Emri

Çek kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesine ilişkin havaleyi ihtiva etmelidir (TTK m. 780/1, b). Dolayısıyla ödemenin her hangi bir şekilde şarta bağlı kılınması, senedin çek olarak geçerlilik kazanmasına engel olur²⁰. Ayrıca ödenecek bedelin de senedin üzerinde yer alması ve belirli olması, yani belirli bir miktar para (Türk parası veya yabancı para-TTK m. 802) olarak ifade edilmesi gerekir. Belirlenebilir mahiyette olması yetmez.

Bedel, imzanın kapsamında kalmak koşuluyla çekin herhangi bir yerinde yer alabilir²¹. Senet metni içinde yer alması şart değildir. Bedele ilişkin para miktarı rakamla veya yazıyla ya da her ikisiyle birlikte belirtilmiş olabilir. Bedel hem yazı hem rakam ile gösterilmiş ve aralarında fark var ise, yazı ile gösterilen (TTK m. 818/1, b'nin yaptığı atıf dolayısıyla TTK m. 676); çek üzerinde farklı yerlerde gösterilen iki meblağ da yazı veya rakam olmakla beraber aralarında fark varsa, küçük olan bedel (TTK m. 676/2) esas alınır.

3. Muhatabın Ticaret Unvanı

TTK'ya göre, bir senedin çek olarak geçerlik kazanabilmesi için muhatabın ticaret unvanını içermesi gerekmektedir (TTK m. 780/1,c)²². Yeni

¹⁹ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 237; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 341; Pulaşlı, s. 249; Can, s. 146-147.

²⁰ Can, s. 147; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 341.

²¹ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 237.

²² Çek üzerinde muhatabın ticaret unvanının belirtilmemiş olması çeki geçersiz kılacağı gibi bir havale ilişkisinden de bahsedilemez; zira, havale ödeyicisi belli değildir. Böyle

düzenlemeyle, ETTK’da yer alan “*muhatabın adı soyadı*” ibaresi, “*muhatabın ticaret unvanı*” şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan bu düzenleme ilk bakışta isabetlidir; çünkü hukukumuzda göre çekte muhatap ancak BankK m. 3 kapsamında bir banka olabilir²³. Bankalar ise anonim şirket şeklinde kurulan tüzel kişilerdir²⁴. Dolayısıyla ad ve soyadları olamaz, ancak ticaret unvanları olabilir. Fakat düzenlemede gözden kaçırılan nokta, yabancı hukuk sistemlerinde “banka” kavramı ile kast edilenin bizim hukukumuzdaki şekliyle bir banka olamayabileceği durumudur. Zira TTK’ya göre, ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında “banka” teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı ödeme yeri hukukuna göre belirlenecektir (TTK m. 815). Yabancı hukuk sistemlerinde “banka” deyimiyile her zaman mutlaka anonim şirket şeklinde kurulmuş bir tüzel kişilik kast edilmiş olmayabilir. Bu deyimle kast edilen, bir gerçek kişi ya da tüzel kişiliği olmayan iktisadi bir topluluk da olabilir. Dolayısıyla madde hükmündeki düzenlemenin her türlü olasılığa cevap verebilir durumda olabilmesi için “muhatabın adı” şeklinde bir düzenleme yapılması daha isabetli olurdu. Zira, tüzel kişilerin de gerçek kişilerin de bir adı bulunduğundan, böyle bir düzenleme her türlü olasılığa cevap verecek nitelikte olacaktır²⁵.

---

bir senet yazılı delil başlangıcı olarak değerlendirilebilir (Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 342).

²³ Arı’ya göre TTK açısından birden fazla bankanın muhatap gösterilebilmesi mümkün iken, Çek K. m. 2’ye göre birden fazla bankanın muhatap gösterilmesi fiilen mümkün değildir (Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 342 dn. 43); Buna karşılık bizim de benimsediğimiz ve Öztan tarafından ileri sürülen görüşe göre, TTK’nın kabul ettiği sisteme göre Türkiye’de ödenecek çeklerde, muhatap olarak, yalnızca bir banka gösterilebilir (TTK m. 782/1) (Öztan, 2012, s. 241).

²⁴ 4389 Sayılı Bankalar Kanunu’nun Tanımlar başlıklı 2. maddesinde, “banka” ibaresinin, bu Kanuna göre banka adı altında Türkiye’de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubelerini ifade edeceği düzenlenmiştir. Öte yandan, 20/6-e maddesinde, özel finans kurumlarının da gerek TTK’nın gerek ÇekK’nın çeke ilişkin hükümlerinin uygulanması bakımından banka sayılacağı düzenlenmiştir. O halde, Türkiye’de ödenecek çekler bakımından, ancak, Bankalar Kanununa göre banka adı altında Türkiye’de kurulan kuruluşlar veya yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubeleri ya da özel finans kuruluşları muhatap olabilecektir.

²⁵ Can, s. 148; Karş. İmregün, s.124.

Banka niteliğine haiz olmayan bir gerçek veya tüzel kişi üzerine çekilen senet, çek niteliğine sahip olmasa da, havale hükmündedir²⁶.

4. Ödeme Yeri

TTK m. 780/1, d uyarınca, çek, ödeme yerini de ihtiva etmelidir, fakat aşağıda da değineceğimiz üzere, esasen çekte ödeme yerinin gösterilmesi TTK'ya göre zorunlu değildir²⁷. Bununla birlikte çekte ödeme yerinin gösterilmesi, Türk hukuku bakımından özellikle ödeme için ibraz sürelerinin tespiti hususunda önem arz eder. Ayrıca, yabancılik unsuru taşıyan bir çekte, muhatap olma ehliyetinin saptanması (TTK m. 819), şekil ve müddetler (TTK m. 820, m. 767) ile ödemeye ilişkin bazı önemli hususların (TTK m. 822) belirlenmesinde de ödeme yeri kanunları esas alınır²⁸.

Çekte ödeme yerinin belirlenmesi bakımından TTK m. 781/2'de alternatifli bir sistem kabul edilmiştir. Buna göre, çek üzerinde ödeme yeri açıkça gösterilmemişse, muhatabın ticaret unvanı yanında yazılı yer ödeme yeri sayılır. Şayet burada birden fazla yer gösterilmişse, çek ilk gösterilen yerde ödenir. Ödeme yeri açıkça gösterilmemiş ve muhatabın ticaret unvanı yanında herhangi bir yer ismi de yazılı değilse, çek muhatabın iş merkezinin (merkez şubenin) bulunduğu yerde ödenir.

Şu an için uygulamada düzenlenen çeklerde ayrıca bir ödeme yeri gösterilmemekte; bununla beraber, ÇekK m. 2/7 uyarınca çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı (örn: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Diyarbakır Şubesi) zorunlu olarak yazılmaktadır. Dolayısıyla, 26.02.2003 tarihli değişiklikle ÇekK'na bu hükmün eklenmesinden itibaren, çek hesabının bulunduğu şube yerinin, aynı zamanda ödeme yeri olarak nitelendirileceğini ve düzenleyenin çekte ödeme yerini yazmamasının çeki geçersiz hale getirmeyeceğini söyleyebiliriz²⁹.

²⁶ **İmregün**, s. 125.

²⁷ **İmregün**, s.125.

²⁸ **Öztaş**, 2012, s. 242.

²⁹ **Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 344; **Kendigelen**, Abuzer, **Çek Hukuku**, 4. Bası, İstanbul 2007, s. 84; **Pulaşlı**, s. 261;

5. Düzenleme Yeri

Düzenleme yeri, tıpkı ödeme yeri gibi alternatif zorunlu unsurdur. Yani çek üzerinde hiç bulunmaması çeki geçersiz hale getirir, fakat çek üzerinde bulunacağı yer açısından kanun çeşitli alternatifler öngörmüştür. TTK m. 781/3, “Düzenleme yeri gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır.” demektedir. Dolayısıyla, düzenleme yeri çek üzerinde (ön yüzünde) açıkça gösterilmemiş ve düzenleyenin ad ve soyadı (ya da imzasının)³⁰ yanında da her hangi bir yer ismi yazılı değilse, senedin çek vasfını kazanması mümkün olmayacaktır³¹. Ayrıca birden fazla düzenleme yeri gösterilmesi de çekin geçersizliği sonucunu doğurur³². Çünkü düzenleme yeri, düzenleme günü ile birlikte ödeme için ibraz sürelerinin hesaplanması bakımından önem arz etmektedir. Türk hukukunda çekte düzenleme yeri ile ödeme yerinin aynı veya farklı olmasına göre değişik (10 gün, 1 ay, 3 ay gibi) ibraz süreleri uygulanmaktadır. Geçersiz hale gelen çek adı havale hükmünde sayılır³³.

Düzenleme yeri, düzenleme tarihi ile birlikte ibraz süreleri açısından büyük önem taşımaktadır. İbraz sürelerinin belirlenmesi düzenleme yerine göre yapılırken, ibraz sürelerinin başlangıcı düzenleme tarihine göre belirlenir³⁴. Dolayısıyla düzenleme yeri ile esas konumuz olan düzenleme tarihi arasında oldukça yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle, çalışmamızda,

³⁰ TTK m. 781/3’te düzenleyenin ad ve soyadından bahsedilmişse de, TTK m. 780’de zorunlu unsurlar arasında özellikle “düzenleyenin imzası” sayılmıştır. Dolayısıyla düzenleyenin “ad ve soyadı” ibaresini düzenleyenin imzasını da ihtiva edecek şekilde anlamak gerekir. Zira düzenleyenin ad ve soyadının yazılı olması çekte zorunlu bir unsur olmayıp, sadece imzasını ihtiva eden senet de diğer zorunlu unsurların da yer alması kaydıyla çek vasfına sahiptir. Bu durumda, imzanın yanında yazılı olan yer düzenleme yeri olarak kabul edilmelidir (Bkz.: **Kendigelen** s. 93). Ayrıca çekin arkasında yazılı yer adı düzenleme yeri olarak kabul edilemez (**Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 347).

³¹ **Öztan**, 2012, s. 243.

³² **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 241; **Öztan**, 2012, s. 244.

³³ **İmregün**, s. 127; **Pulaşlı**, s. 258.

³⁴ **Bilgen**, Mahmut, “Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik Yapılması)”, DEÜHFD, C. 11, Özel S. 2009, Basım Yılı: 2010, s. 998, <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz11-9-ozel/ozel>, 19.12.2012.

düzenleme yeri, çekin diğer unsurlarına nazaran daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

Düzenleme yerinin (yukarıda belirttiğimiz önemine binaen), mutlaka bir mülki idare birimi olması gerekir. Aksi takdirde ibraz süresinin tespiti mümkün olmaz. Mülki idare birimleri düzenleme yeri olarak yazılırken açıkça anlaşılır olmak koşuluyla kısaltılabilir. Fakat “mülki idari birim” ile kast edilenin sadece il veya ilçeler mi olduğu; yoksa kasaba, köy, belde adları gibi yerleşim birimi adlarının da çekte yazılmasının mümkün olup olmadığı hususunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Doktrindeki görüşlerden biri, mutlaka il adının yazılmasının gerekmediği, çekin düzenlendiği ilçe, köy vb. yerlerin de isimlerinin yazılabileceğini savunmaktadır³⁵. Başka bir görüşe göre ise düzenleme yeri mutlaka idari birim olarak gösterilmeli, dolayısıyla sadece il veya ilçe isimleri çekte düzenleme yeri olarak yazılabilmelidir³⁶.

Bu konuda Yargıtay ceza daireleri ile hukuk daireleri arasında da görüş birliği bulunmamaktadır. Yargıtay 10. Ceza Dairesi bir kararında kasabaların düzenleme yeri olarak çekte gösterilebileceğini belirtmiştir. Oysa Yargıtay 12. Hukuk Dairesi ise bir kararında çekte düzenleme yeri olarak sadece sokak ismi yazılamayacağını, mutlaka il ya da ilçe adının da belirtilmesi gerektiğini belirtmiştir³⁷.

Dolayısıyla, somut olayın özelliklerine göre hareket edilerek, birden fazla aynı isimli ilçe adı olduğunda o ilçenin bağlı olduğu ilin isminin de çekte belirtilmesi karışıklıkları önleyecektir. Aynı şekilde köy, kasaba, sokak isimlerinin de bağlı oldukları ilçe veya özellikle il isimlerinin yazılması suretiyle çekte belirtilmesi, çekin geçersiz hale gelmesi olasılığını en aza indirecektir³⁸.

³⁵ Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 347.

³⁶ Pulaşlı, s. 258.

³⁷ Pulaşlı, s. 258; Yargıtay kararları için bkz.: Yarg. 10. CD. E. 6790/K. 8581, T. 14.9.1992; Yarg. 12. HD. E. 11001/K. 11719, T. 6.10.1994, <http://www.kazanci.com>, 19.12.2012.

³⁸ Pulaşlı, s. 258; Narbay, bu durumun belirsizlik oluşturduğunu, bu nedenle çekin geçersiz sayılması gerektiğini ileri sürmektedir (Narbay, Şafak, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, İkinci Bası, İstanbul 1999, s. 39).

Bu konuda değinmemiz gereken bir başka husus ise düzenleme yerinin kısaltılarak yazılması durumudur. Yargıtay, 14.12.1992 tarih ve 1992/1-1992/5 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında düzenleme yerinin “... hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşulu ile...” (örneğin İst.) kısaltılarak da yazılmasının mümkün olduğunu kabul etmiş ve böylelikle, düzenleme yerine yönelik olarak salt bir kısaltma kullanılmasının çekin geçersizliğine yol açmayacağı sonucuna varmıştır. Bununla birlikte doktrinde, birden çok yer adını çağrıştıran ve bu nedenle duraksamaya ve karışıklığa yol açan kısaltmaların çeki geçersiz kılacağı tartışmasızca kabul edilmektedir³⁹.

Ödeme için ibraz sürelerinin hesabında düzenleme yerinin etkisi TTK’da düzenlenmiştir. Buna göre; eğer bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhatabına ibraz edilmelidir (TTK m. 796/1).

Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenlenme yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay ve ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir. Bu bakımdan, bir Avrupa ülkesinde düzenlenip de Akdeniz’e sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve aynı şekilde Akdeniz’e sahili olan bir ülkede düzenlenip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çekler, aynı kıtada düzenlenmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılacaktır (TTK m. 796/2).

Akdeniz’e sahili olan ülkelerin Avrupa ülkeleri ile aynı kıtada sayılmasının temeli Cenevre Yeknesak Konvansiyonu’na dayanmaktadır. 19. yy. sonlarından itibaren, tüm ülkeler açısından ortak bir kambiyo mevzuatının oluşturulması istemiyle önce Lahey’de sonra Cenevre’de konferanslar düzenlenmiştir. Cenevre Konferansları sonrasında ortaya çıkan ve 7 Temmuz 1930 tarihinde kabul edilen “Poliçe ve Bonolar Hakkında Cenevre Yeknesak Kanunu”, “Poliçe ve Bonolara İlişkin Bazı Kanunlar İhtilafının Çözümüne Dair Cenevre Konvansiyonu” ve “Poliçe ve Bonolara İlişkin Damga Resmi Kanunlarına Dair Konvansiyon” bu yolda yapılan çalışmaların sonuçlarını

³⁹ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 242; Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 348; Öztan, 2012, s. 244.

bir araya getirmiştir. 19 Mart 1931’de yapılan konferansta da çek hakkında üç ayrı konvansiyon kabul edilmiştir⁴⁰.

Bu konvansiyonlara ABD, İngiltere ve İngiliz Uluslar Topluluğu’na dâhil ülkelerin birçoğu katılmamıştır. Dolayısıyla günümüzde kambiyo senetleri hukuku alanında iki büyük sistemin varlığından söz edebiliriz. Bunlardan birincisi, Cenevre Konvansiyonları sistemi; ikincisi ise 1882 tarihli Bills of Exchange Act’e dayanan Anglo-sakson hukuk sistemidir⁴¹. Mevzuatımız açısından da Cenevre Konvansiyonları sisteminin dolaylı kabul edildiği söylenebilir.

Son olarak belirtmeliyiz ki, çekte gösterilen düzenleme yerinin gerçeğe uygun olması şart değildir. Nasıl ki ibraz süresini uzatmak ya da kısaltmak için çekin gerçekte düzenlendiği değil, daha önceki ya da daha sonraki bir tarih düzenleme tarihi olarak gösterilebiliyorsa, aynı şekilde, örneğin ödeme yerinde düzenlenmiş olmasına rağmen, çek üzerine farklı bir yerin yazılması ve bu yolla da ibraz süresinin uzatılması mümkündür⁴². Bununla birlikte hiç olmayan (hayali) bir yerin düzenleme yeri olarak gösterilmesi mümkün değildir⁴³.

6. Düzenleme Tarihi

Çalışmamızın esas konusunu oluşturan düzenleme tarihi de çekin zorunlu unsurlarındandır. Bu unsur bir geçerlilik koşulu olmanın⁴⁴ yanında, ibraz süreleri, ehliyet, temsil ve tasarruf yetkisi gibi başka açılardan da büyük önem taşımaktadır⁴⁵. Keza ibraz sürelerinin bitimine bağlı olarak, cironun en geç ne zamana kadar yapılabileceği (TTK m. 793/1), çekten

⁴⁰ **Aygün**, Mesut, Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ocak 2008, s. 1, <http://www.belgeler.com>, 19.12.2012.

⁴¹ **Aygün**, s. 2.

⁴² **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 241; **Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 347; **İmregün**, s. 128.

⁴³ **Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 347.

⁴⁴ **Bahtiyar**, Mehmet, “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sy. 2, Aralık 2013, s. 48; **İmregün**, s. 126.

⁴⁵ **Bahtiyar**, Mehmet, “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı”, Makaleler I, İstanbul 2008, s. 237.

caymanın hüküm doğuracağı zamanın tespiti (TTK m. 799/1)⁴⁶, protesto veya eşdeğer yöntemlerle ödememenin tespiti süreleri (TTK m. 809/1), karşılıksız çek düzenlenmesi nedeniyle idari yaptırımların uygulanmasını talep hakkının doğumu (ÇekK. M. 5/1) açılarından da düzenlenme tarihinin büyük önemi bulunmaktadır⁴⁷. Düzenleme tarihinin ayrıntılı şekilde incelemesini ayrı bir başlık altında yapacağımız için burada sadece, düzenleme tarihi yazılmaksızın bankaya ibraz edilen çekin geçersiz olduğunu belirtmekle yetiniyoruz.

7. Düzenleyenin İmzası

Bir çekin geçerli olabilmesi için gerekli şartlardan bir diğeri de düzenleyenin imzasıdır. TTK m. 818'in yapmış olduğu atıf sebebiyle poliçelerde düzenleyenin imzası hakkında belirtilen tüm özellikler, çekler hakkında da uygulanacaktır.

İmza çekin ön yüzünde ve senet metninin tümünü kapsayacak şekilde yer almalıdır ve imzanın el yazısı ile atılmış olması gerekir⁴⁸. Bu sebeple imza yerine parmak basmak, tasdik edilmiş bir işaret ya da mühür kullanmak çeki geçersiz kılacaktır⁴⁹.

Bu konuda değinilmesi gereken önemli bir husus da güvenli elektronik imza⁵⁰ ile çekin imzalanmasının geçerli olup olmayacağı durumudur. TTK bu konuda açık bir hüküm sevk etmiş bulunmaktadır (TTK m. 1526/1). Bu hükme göre, poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemeyecektir. Bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler güvenli elektronik imza ile yapılamayacaktır. Dolayısıyla, düzenleyenin imzasının mutlaka ıslak imza şeklinde olması, düzenleyenin bizzat bu

⁴⁶ Bu hususta ayrıntılı Bilgi İçin bkz.: **Kendigelen**, Abuzer, “Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı (TTK. 711)”, Makalelerim, C. I, 1986-2001, 2. Bası, s. 83 vd.

⁴⁷ **Bahtiyar**, “Yargıtay Kararları Işığında...”, s. 240; **Bahtiyar**, “5941 Sayılı Çek...”, s. 49.

⁴⁸ **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 242.

⁴⁹ **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 242.

⁵⁰ Güvenli elektronik imza hakkında daha detaylı bilgi için bkz.: **Gülaçtı**, Ersin, “Elektronik İmza ve Güvenlik”, http://www.uekae.tubitak.gov.tr/uekae_content_files/EtkinlikWeb/E-imza.pdf, 19.12.2012.

imzayı elle atması gerekmektedir. Güvenli elektronik imza ile imzalanan çekler ise çek vasfı taşımayacaklardır. Bununla birlikte, el yazısı ile atılmış bir imzayı ihtiva etmek kaydıyla, imzanın gerçekte düzenleyen veya yetkili temsilcisine ait olmaması, TTK m. 677’de düzenlenmiş olan “imzaların bağımsızlığı ilkesi” uyarınca senedin çek vasfına sahip olmasını ve senet üzerinde imzası bulunan (ciranta, avalist gibi) diğer kimselerin sorumluluğunu etkilemez⁵¹.

II. DÜZENLEME TARİHİ VE ÇEK HUKUKUNDAKİ ÖNEMİ

A. Çekte Düzenleme Tarihi

1. Genel Olarak

TTK’deki açık düzenleme uyarınca bir çekte düzenleme tarihinin gösterilmesi zorunludur. Aksi takdirde, diğer tüm zorunlu unsurları ihtiva etse dahi çek geçerliliğini kaybedecektir (TTK m. 780/1, e). Düzenleme tarihini içermediği için çek sayılmayan bir senet, nama veya emre yazılı olmak kaydıyla adi havale hükmünde sayılacak; hamiline düzenlenmiş olması halinde ise, havale alıcısını içermediği için havale olarak da nitelendirilemeyecek, sadece yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilecektir⁵².

Çek üzerinde bir düzenleme tarihinin bulunmamasına bizzat düzenleyen yol açsa bile, çekin geçersizliğini ileri sürebilmelidir. Düzenleme tarihinin eksikliğinin düzenleyen tarafından ileri sürülmesi, şekil eksikliğine bile rek ve isteyerek sebep olma, yani bu eksikliği daha sonra ileri sürerek sorumluluktan kurtulmayı planlamış olma halleri hariç, hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilemez⁵³.

Çekin zorunlu unsurlarından olan düzenleme günü çek üzerinde yer almalı ve ister rakam ister yazı veya her ikisiyle birlikte (karışık) gösterilmiş

⁵¹ Pulaşlı, s. 253; Kendigelen (Ülgen/Helvaci/Kaya), s. 242.

⁵² Kendigelen, s. 92; Bahtiyar, “5941 Sayılı Çek...”, s. 48, dn. 4; Öztan ise, düzenleme tarihini ihtiva etmeyen bu tür senetlerin duruma göre alelade havale mahiyetinde olduğunu belirtmekle birlikte, hangi durumlarda senedin bu niteliği taşıdığını belirtmemektedir (Öztan, 2012, s. 243).

⁵³ Bahtiyar, “Yargıtay Kararları Işığında...”, s. 238.

olsun mutlaka gün, ay ve yıl şeklinde (örneğin 15.11.2012) tam olarak ifade edilmelidir⁵⁴. Çekte düzenleme günü olarak gösterilecek tarih, hiçbir şüpheye mahal vermemek koşuluyla kısaltılmış olarak ya da ay ve günün yerleri değiştirilmiş olarak da yazılabilir⁵⁵. Bununla birlikte, yılın, ayın ya da günün belirtilmediği (tek başına 27 Haziran veya Haziran 2008 gibi) yahut belirtilmekle beraber açıkça anlaşılamayan bir tarih (7.7.7 gibi) geçerli kabul edilmez⁵⁶. Böyle senetler zorunlu unsurlardan düzenleme tarihini taşımadığı gerekçesiyle çek olarak nitelendirilemezler⁵⁷.

Düzenleme tarihinin belirli ve mümkün olması gerekmektedir. Bu husustaki Yargıtay kararlarını incelediğimizde, zamanla Yüksek Mahkemenin çeki geçersiz sayma hususundaki sert tutumunu yumuşattığını görmekteyiz. Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 1992 tarihli bir kararında 30.2.1991 gibi mümkün olmayan bir düzenleme tarihi taşıyan çeki geçersiz saymışken⁵⁸, daha sonrasındaki kararlarında bu tutumunu yumuşatarak Şubat ayı da dâhil olmak üzere 31 gün olmayan aylar açısından senet üzerinde yazılı olan ve fakat takvimde bulunmayan düzenleme gününü, ilgili ayın son günü olarak kabul etmiş ve senedi geçerli saymıştır⁵⁹. Öztan ise 30 Şubat tarihli düzenleme tarihinin mantığa açıkça aykırı olduğunu ileri sürerek bu görüşe katılmamaktadır. Öztan'ın görüşüne katılmayan Pulaşlı ise çeklerde genellikle düzenleme tarihinin 30 Şubat 2012 şeklinde yazıyla değil de, 30.2.2012 şeklinde rakamla yazıldığını belirterek, düzenleyenin dalgınlığı yahut dikkatsizliği sebebiyle meydana gelen bu yanlışlığa dayanarak çekin geçersiz

⁵⁴ Pulaşlı, s. 253; Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek...", s. 49.

⁵⁵ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 240; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 347; İmregün, s. 126, dn. 19; Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek...", s. 49; Yarg. 10. CD 30.09.1996 tarih ve E. 1996/10134, K. 1996/10143 sayılı kararında, "Çekte keşide tarihi olarak 9.18.1994 şeklinde gösterilen tarihte ay hanesi ile gün hanesinin yer değiştirilerek maddi yanlışlığı sonucu ters yazıldığı ilk bakışta açıkça görüldüğünden yasada öngörülen koşulları taşıdığı gözetilerek hüküm kurulması gerektiğine" hükmetmiştir. (Bkz.: Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 345, dp.57).

⁵⁶ Bahtiyar, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 241.

⁵⁷ Kendigelen, s. 86; ARI (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 345.

⁵⁸ Yarg. 10. CD. E. 10875/K.12175 T. 24.11.1992, <http://www.kararara.com>, 19.12.2012.

⁵⁹ Yarg. HGK. E. 12-1011/K. 1076 T. 21.6.2000, <http://www.kazanci.com>, 19.12.2012; Karşı görüş için bkz.: Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s. 1053.

sayılmasını kabul etmemektedir⁶⁰. Pulaşlı'nın da haklı olarak belirttiği üzere düzenleyenin dalgınlığı veya dikkatsizliği sebebiyle bu tür bir yanlışlığın meydana gelmiş olabilme ihtimalini de dikkate alarak bu tür bir düzenleme tarihini ihtiva eden bir çekin geçerli sayılması gerektiğini, aksi tutumun art niyetli düzenleyeni ödüllendirmek olacağını düşünmekteyiz. Kaldı ki, doktrin ve uygulamada da artık, yaygın olarak, şubat ayı da dâhil olmak üzere takvimde 31 gün çekmeyen tüm aylar için düzenleme günü olarak yazılan "31" tarihi, ilgili ayın son günü olarak kabul edilmektedir⁶¹. Takvimde hiçbir ayda bulunmayan 32 ve devam günlerinin düzenleme günü olarak yazıldığı çeklerin geçersiz olacağı ise tartışmasızdır⁶².

Çekin üzerinde (ön yüzünde) yer almak kaydı ile tarihin çekin herhangi bir yerinde, örneğin çekin üst köşelerinde ya da imzanın yanında yazılmış olmasının bir önemi yoktur⁶³. Bununla beraber bankalar tarafından matbu olarak bastırılıp verilen çek yapraklarında⁶⁴ sağ üst köşede düzenleme günü

⁶⁰ Pulaşlı, s. 254, dn. 722.

⁶¹ Kendigelen, s. 87, 88; Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 346; Bahtiyar, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 246, 247.

⁶² Kendigelen, s. 89.

⁶³ Bahtiyar, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 242.

⁶⁴ Matbu çek yaprakların kullanılmasının zorunlu olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Zira 1985 yılında kabul edilen ÇekK. ile çek defterlerinin sadece bankalar tarafından bastırılabilmesi ve baskı şekline ilişkin esasların TC Merkez Bankası tarafından belirlenmesiyle birlikte, bazı yazarlar, Türk hukukunda çeklerin artık sadece matbu çek yaprakları üzerine yazılabileceği, aksi halde düzenlenen senedin çek vasfına sahip olmayacağı görüşünü benimsediler. Keza Yargıtay da, 14.12.1992 tarih ve 1/5 sayılı içtihadı birleştirme kararının gerekçe bölümünde, "*banka tarafından mevzuattaki tanıma uygun şekilde bastırılmış bir çek yaprağı*"nı çekin zorunlu unsurları arasında sayarak, çeklerin matbu olması gerektiği görüşüne katılmıştır. Buna karşılık, bizimde katıldığımız diğer bazı yazarlar ise, bu düzenlemenin TTK'daki çeki ilişkin şekil şartlarında bir değişiklik yapmadığı, sadece çekle ödemelerin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi amacı ile öngörüldüğünü, böylece, TTK ve ÇekK'daki zorunlu şekil şartlarını ihtiva etmek kaydıyla herhangi bir kağıt parçası üzerine el yazısı ya da makine ile yazılan senetlerin de çek vasfını muhafaza edeceğini haklı olarak ileri sürmektedirler. Zira hem önceki ÇekK m. 3/II'de, bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılmış olmasının çekin geçerliliğini etkileyeceğinin açıkça belirtilmesi; hem de yeni Çek K. m. 2/9'daki "*Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer*

için ayrılmış bir yer bulunmakta ve düzenleme günü de genellikle ayrılmış bu yere yazılmaktadır. Çek üzerinde düzenleme günü olarak farklı iki tarihin yazılmış olması kural olarak çeki geçersiz kılmalıdır. Zira bu durumda ibraz sürelerinin hesaplanması mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte böyle bir çeki geçersiz kabul etmek kötü niyetli keşidecilerin yararına olacaktır. Çünkü bir yandan çek düzenleyip diğer yandan sorumlu tutulmak istemeyen keşideci, senedin üzerine birbirinden farklı iki düzenleme tarihi yazarak çekin geçersiz sayılmasını sağlayabilecektir. Bundan dolayı, kötü niyetli düzenleyenlere karşı çek hamillerinin korunması bakımından, en azından çek üzerinde düzenleme günü için özel olarak ayrılmış yerde yazılı tarihi⁶⁵, burada bir tarih yazılmamışsa, düzenleyenin imzasının yanındaki tarihi düzenleme günü olarak kabul edip diğer tarihi geçersiz saymak gerekir⁶⁶. Ancak böyle bir çözüm tarzı da her zaman isabetli olmayabilir. Şöyle ki, çek üzerinde başta tek bir düzenleme günü yazılı olmakla birlikte, ibraz süresini geçirmiş olan hamil de çek üzerine daha geç bir tarih ekleyerek ibraz süresini geçirmiş olmaktan dolayı kaybettiği hakları yeniden elde etmek maskadıyla hareket etmiş olabilir. Bunun için çek üzerinde farklı iki düzenleme gününün yazılı olduğu durumlarda, bunların yazılı olduğu yer önemsenmeksizin, sonraki tarihi vade olarak nitelendirerek TTK m. 795/1 hükmü uyarınca geçersiz saymak, önceki tarihi ise düzenleme günü olarak kabul etmek daha isabetli olacaktır⁶⁷. Nitekim Yargıtay da farklı kararlarında sonraki tarihi vade olarak kabul edip geçersiz saymış; önceki tarihi ise düzenleme günü olarak kabul etmiştir⁶⁸.

---

alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez” şeklindeki düzenlemeler de bu görüşü destekler mahiyettedir.

⁶⁵ **Öztañ**, 1997, s. 1053 dn. 62.

⁶⁶ Yargıtay CGK 22.10.1996 tarih ve 10-166/186 sayılı kararında, keşidecinin imzası yanındaki tarihi (01.04.1993) keşide tarihi olarak kabul edip, metin üzerindeki tarihi (30.09.1993) geçersiz saymıştır. Ancak burada dikkat edilmelidir ki, Yargıtay CGK, farklı tarihlerden birini keşide tarihi olarak kabul ederken esas aldığı kriter bu tarihin keşidecinin imzası yanında bulunması değil, daha eski olmasıdır. Zira sonraki tarihi TTK m. 707/I uyarınca vade tarihi olarak nitelendirdiğinden geçersiz saymaktadır. (Bkz. **Kendigelen**, s. 90.

⁶⁷ **Kendigelen**, s. 90, 91.

⁶⁸ **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 240; Bu konudaki Yargıtay Kararı için bkz.: Yarg. 12. HD. E. 6458/K. 7034 T. 26.04.2001, <http://www.kararara.com>, 19.12.2012.

Çekte iki düzenleme tarihi varsa ve biri iptal edilmişse çek geçerlidir⁶⁹. Çünkü çekte vade yoktur ve çekteki tarihlerden birinin çizilmesiyle, kalan tarih düzenleme tarihi sayılacaktır. Ancak bu çizilen tarihin altında veya yanında düzenleyen imzasının bulunması gereklidir⁷⁰. Çünkü senette değişiklik yapmaya sadece düzenleyen yetkilidir. Diğer çek hamillerinin senette değişiklik yapmaları, çekte tahrifat suçunu oluşturabilir⁷¹.

2. Önceki Düzenleme Tarihi

Kanun koyucu düzenleme tarihini, önemine binaen çekin zorunlu unsurları arasında değerlendirmiştir. Dolayısıyla çek üzerinde yazılı tarihin, kural olarak gerçekten de çekin düzenlendiği tarihi ifade etmesi gerekir. Bununla beraber, düzenleme gününün çekin düzenlendiği tarihten önceki bir tarih olarak gösterilmesi, çekin geçerliliğini etkilemez. Böyle bir durumda kanunda ödeme için öngörülen ibraz süreleri düzenleyen tarafından kısaltılmış olacaktır⁷².

Düzenleme tarihinin gerçeğe aykırı (önce veya sonra) gösterilmesi senedin tarafları arasında geçerli olmakla birlikte, bu aykırılıktan menfaatleri zarar görmüş üçüncü kişilerin aksini kanıtlamak suretiyle gerçek düzenleme tarihine göre işlem yapılmasını talep edebilmeleri gerekir⁷³. Özellikle ehliyet, temsil, iflas ve tasarruf yetkisi ile ilgili bir uyuşmazlık durumunda, gerçek düzenleme tarihine göre işlem yapılmasını talep etmekte üçüncü kişilerin yararı bulunabilir⁷⁴.

3. İleri Düzenleme Tarihi

Çekin üzerinde yazılı düzenleme günü, çekin düzenlendiği tarihten önceki bir tarih olabileceği gibi, sonraki bir tarih de olabilir⁷⁵. Uygulamada

⁶⁹ Yarg. 10. CD. E. 13326/K. 489T. 26.1.1993, <http://www.kazanci.com> , 19.12.2012.

⁷⁰ Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 345.

⁷¹ Pulaşlı, s. 255.

⁷² Teoman, Çekte İbraz..., s. 315; Kendigelen s. 91; Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek...", s. 50 vd..

⁷³ Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek...", s. 49.

⁷⁴ Bahtiyar, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 239.

⁷⁵ Teoman, Çekte İbraz..., s. 315; Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 346.

“ileri düzenleme tarihli çek” veya “vadeli çek” olarak adlandırılan bu çeklerle, ödeme için ibraz süreleri uzatılmak suretiyle adeta bir vade yaratılmaktadır⁷⁶. Bununla beraber, TTK m. 795/2 deki düzenlemeyle üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin de, ibraz günü ödenmesi zorunlu kılınmıştır. Ne var ki, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak değineceğimiz üzere, 6273 sayılı Kanunla 5941 sayılı Çek Kanununda yapılan değişiklik sonucu, Kanuna eklenen geçici 1 madde ile ileri tarihli çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazının, 31.12.2017 tarihine kadar geçersiz olacağı düzenlenmiştir.

B. Düzenleme Tarihinin Çek Hukukundaki Önemi

1. Çekin Geçerliliğine Olan Etkisi Bakımından Önemi

Düzenleme tarihinin çekin geçerliliğine ilişkin etkisini yukarıda ayrıntılı şekilde incelemiştik. Bunlara ilaveten değinmemiz gereken önemli bir diğer husus ise açık ve eksik çek düzenlemesidir. Bir çekin zorunlu unsurlarından, düzenleyenin imzası dışındaki diğer unsurların -ki buna düzenleme tarihi de dâhildir -düzenleyen tarafından boş bırakılarak lehtara teslim edilmesi söz konusu olabilir. Bu durumda düzenleyen, çekin diğer unsurlarının lehtar tarafından doldurulmasını istemektedir. Lehtar bu unsuru, çeki tedavüle çıkarmadan önce veya hiç olmazsa çeki bankaya ibraz etmeden önce doldurmalıdır⁷⁷. Yargıtay’ın da benimsediği üzere, icra takibine konulduktan sonra veya tahsil amacıyla bankaya ibraz edildiği sırada düzenleme tarihinin yazılması senedi geçerli kılmaz⁷⁸. Düzenleme tarihinin aradaki anlaşmaya uygun doldurulması kaydıyla yazılmadan çekin lehdara verilmesi durumda açık çek söz konusu olur. Açık çek hukuken geçerli bir çektir. Açık çekin doldurulması sırasında aradaki anlaşmaya uyulmadığı iddiası düzenleyen tarafından ispatlanmalıdır. Bununla birlikte bu yönlü bir iddianın iyi niyetli

⁷⁶ **Bahtiyar**, “5941 Sayılı Çek...”, s. 51.

⁷⁷ **Bahtiyar**, “Yargıtay Kararları Işığında...”, s.243; **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 243; **Domanıç**, s. 473.

⁷⁸ Yarg. 12. HD’nin 23.02.1987 tarih ve E. 987, K. 2486 sayılı kararı; Yarg. 12. HD’nin 10.10.1984 tarih ve E. 7498, K. 10482 sayılı kararı (Bkz.: **Bahtiyar**, “Yargıtay Kararları Işığında...”, s. 244, dn. 32).

hamile karşı ileri sürülmesi mümkün değildir⁷⁹. Eksik çekte ise, lehtar boş bırakılan unsurları doldurmaksızın çeki bankaya ibraz etmektedir. Bu durumdaki çek ise geçersizdir⁸⁰.

2. Düzenleyenin Ehliyetinin Tespiti Açısından Önemi

Düzenleme tarihi, düzenleyenin hukuki işlem ehliyetinin belirleneceği anın tespiti açısından da büyük önem taşır⁸¹. TTK m. 670'e göre, "Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile de borçlanmaya ehildir." Yani; bir kambiyo senedine imza atarak borç altına girebilmek için MK m.9 anlamında fiil ehliyetine sahip olmak gereklidir. Çek de bir kambiyo senedir ve geçerli bir çek düzenlemesinden bahsedilebilmesi için fiil ehliyetinin bulunması zorunludur⁸².

Fiil ehliyeti, kişinin bizzat yapacağı hukuki işlemler veya haksız fiillerle kendi lehine hak veya aleyhine borçlar yaratma ve haksız fiillerinden dolayı sorumlu olma iktidarındır⁸³. Gerçek kişiler için fiil ehliyetinin kazanılmasının şartlarını düzenleyen MK m. 10'a göre "Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır." Tüzel kişilerin fiil ehliyetini kazanma şartlarını ise MK m.49 düzenlemiştir. Bu hükme göre, "Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar."

Gerçek kişiler açısından birtakım özel durumlar da bulunmaktadır. Erginliğin evlenme yahut mahkeme kararı ile kazanılması durumunda, kişi

⁷⁹ **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 243.

⁸⁰ **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya)**, s. 243; **Çubukgil**, Oktay, "Vade ve Tanzim Tarihleri Boş Olan Emre Muharrer Senede Vade ve Tanzim Tarihlerini Sonradan Doldurma Halinde Sahtekarlık Suçu İşlenmiş Olacağından Suçu İşleyene İki Sene Ağır Hapis Cezası Verilir", Ankara Barosu Dergisi, S. 4, Y. 1972, s. 576, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1972-4/3.pdf>, 19.12.2012; Açık Çek kavramı hakkında daha detaylı bilgi için bkz.: **Ulusoy**, Yasin, "Beyaza İmza", AÜEHFD, C. VIII, S. 3-4, Y. 2004, http://www.hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2004_VIII_2_17.pdf, 19.12.2012.

⁸¹ **Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 345.

⁸² **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 241.

⁸³ **Akıpek**, Jale G./**Akıntürk**, Turgut, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C. I, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 2007, s. 281.

yine de ergin sayılacağı için fiil ehliyetinin erginlik koşulu gerçekleşmiş kabul edilecektir⁸⁴.

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar borçlandırıcı işlemleri ancak kanuni temsilcilerinin izni yahut icazeti ile yapabileceklerinden; bunların kambiyo senetleri ile borçlanmaları da kanuni temsilcilerinin rızasını gerektirecektir⁸⁵.

Bir meslek veya sanatla uğraştığı için kendisine ait malların yönetimini ve bunlardan yararlanma hakkına sahip olan küçüklerin; kambiyo taahhüdünde bulunmak da dahil olmak üzere, meslek veya sanatın gerektirdiği her türlü işlemi yapabileceği kabul edilmelidir. Aynı şekilde kendisine bir meslek veya sanatla uğraşması izni verilmiş vesayet altındaki kişiler bakımından da aynı esas geçerlidir. Fiil ehliyetinin tüm şartlarına sahip olmalarına rağmen kendilerine yasal danışman atanmışlar da ancak danışmanlarının görüşünü alarak kambiyo taahhüdünde bulunabileceklerdir⁸⁶.

TTK'ya göre, çekin tedavüle çıkarılmasından sonra, düzenleyenin ölümü, medeni haklarını kullanma ehliyetini kaybetmesi veya iflası çekin geçerliliğini etkilemeyecektir (TTK m. 800). Bu hükmün karşıt anlamından ulaşacağımız sonuç, geçerli bir çek düzenlenebilmesi için, düzenleyenin, yukarıda belirtilen şartları çeki düzenlediği anda taşınması gerektiğidir. Dolayısıyla düzenleme tarihi olarak belirtilen tarihte düzenleyenin fiil ehliyetine sahip olmaması, iflası ya da ölümü çeki geçersiz kılar. Fakat çek bir kez düzenlenip tedavüle çıkarıldıktan sonra, çek düzenlemesine engel teşkil eden bu durumlar gerçekleşmiş olsa da çekin geçerliliği bundan etkilenmez.

Düzenleyen, çekin düzenlenmesi⁸⁷ sırasında fiil ehliyetine sahip değilse senetteki taahhüdün hükümsüzlüğünü herkese karşı ileri sürebilir. İradeye ilişkin bir geçersizlik def'i olan ehliyetsizlik, sadece ehliyetsiz olan kişinin

---

⁸⁴ **Can**, s. 54.

⁸⁵ **Can**, s. 54.

⁸⁶ **Can**, s. 54.

⁸⁷ Kural olarak düzenleme tarihi ile çekin ihdas edildiği tarih aynıdır. Bu kuralın istisnasını sonraki tarihli (post-dated) ve önceki tarihli (ante-dated) çekler teşkil eder (**Yaşar**, Tanju Oktay, "Çeklerde Düzenleme Tarihinin Önemi ve Bulunmamasının Sonuçları", HÜİİBFD, C. 5, Sy. 1-2, Yıl 1987, s.101, <http://www.tanjuyasar.com/wp-content/uploads/2012/07/cek>, 19.12.2012.).

senette yer alan taahhüdünü geçersiz kılar. Bu kişi dışındakilerin senet üzerindeki taahhütleri, imzaların bağımsızlığı ilkesi gereği geçerli olmaya devam eder⁸⁸. Bu anlamada ehliyetsizlik senedi geçersiz kılmaz.

Düzenleyenin ehliyetinin tespitinde, senet üzerindeki düzenleme tarihi, gerçek düzenleme tarihi olarak kabul edilmekle birlikte, menfaatleri zarar görmüş üçüncü kişilerin aksini kanıtlamak suretiyle gerçek düzenleme tarihine göre işlem yapılmasını talep edebilme hakları vardır⁸⁹.

3. Temsil Yetkisinin Varlığının Tespiti Açısından Önemi

Çekin temsilci aracılığıyla düzenlenmesi mümkün olmakla birlikte, ÇekK. m. 5/3 ile bu konuda bazı sınırlamalar getirilmiştir. Anılan hükme göre, “Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî sorumluluk ile idarî yaptırım sorumluluğu çek hesabı sahibine aittir”. Görüldüğü üzere Kanun çek hesabı sahibi gerçek kişinin temsilci vasıtasıyla çek düzenlenmesini yasaklamıştır. Bununla birlikte, bu kuralın ihlali halindeki yaptırımı geçersizlik olarak değil; gerçek kişi adına temsilci vasıtasıyla düzenlenen çekten dolayı hukukî sorumluluk ile idarî yaptırım sorumluluğunun çek hesabı sahibi gerçek kişiye ait olacağını düzenlemiştir⁹⁰.

Çek.K. m. 5/3'teki temsilci vasıtasıyla çek düzenlenmesini yasağının, iradi olarak verilen temsil yasağını kapsamaması nedeniyle yasal temsil, yasak kapsamında değildir. Bu nedenle veli, vasi ve ticari temsilci gibi yasal temsil yetkisine sahip kişiler gerçek kişi adına çek düzenleyebilirler. Keza, bahsi geçen temsil yasağı gerçek kişiler bakımından geçerli olduğundan, tüzel kişilerin temsile ilişkin hükümler çerçevesinde çek düzenlemeleri mümkündür⁹¹.

Temsilci aracılığıyla düzenlenmesi mümkün bir çekte, temsilcinin yetkisinin olup olmadığı ve bu yetkinin süresi içinde kullanılıp kullanılmama-

⁸⁸ Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102.

⁸⁹ Bahtiyar, “Yargıtay Kararları Işığında...”, s. 239, 241.

⁹⁰ Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 350.

⁹¹ Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 350.

düğının tespitinde de düzenlenme tarihi büyük bir öneme sahiptir⁹². Şayet düzenlenme tarihi temsil yetkisinin süresi içindeki bir güne tekabül ediyorsa çek temsil edileni bağlayacak, aksi takdirde çekten doğan sorumluluk yetkisiz temsilciye ait olacaktır (TTK m. 818/1, c'deki atf nedeniyle TTK m. 678/1).

4. İflas Durumunda Çekin İflastan Önce Keşide Edilip Edilmediğinin Tespiti Açısından Önemi

Düzenleyenin iflası halinde malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi iflas masasına geçtiğinden ve masaya ait mallar üzerinde her türlü tasarrufu alacaklılara karşı hükümsüz olduğundan (İİK m. 191/1), düzenleme tarihi, çekin iflastan önce mi, sonra mı düzenlendiğinin tespiti açısından bir diğer ifadeyle düzenleyenin tasarruf yetkisine sahip olup olmadığının tespit bakımından da önem arz eder⁹³.

Keza, düzenleyenin çeki düzenlediği tarihten sonra iflas etmesi halinde, TTK m. 733'teki hükümlerin uygulanması gündeme geleceğinden, düzenleme tarihinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

İcra ve İflas Kanunu, hamilin veya muhatabın iflası hallerine ilişkin önemli bir takım sonuçlar öngördüğünden (bkz. İİK m. 184, 191 ve 192), düzenleme tarihi bu sonuçların uygulanmasında da önem taşır⁹⁴.

5. İbraz Sürelerinin Başlangıcının Tespiti Açısından Önemi

Bir ödeme aracı olan çekte vade yoktur, görüldüğünde ödenir (TTK m. 795, ÇekK m. 3/1). TTK'da, 10 gün, 1 ay ve 3 ay olmak üzere düzenleme yerinin ödeme yeriyle farklı olmasına göre belirlenen üç ibraz süresi tespit edilmiştir (TTK m. 796). Bunu düzenleme yeri konusunda daha önce ayrıntılı olarak belirtmiştik. Bu ibraz süreleri çekte yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi günü başlar (TTK m. 796/3). Yani, bu durumda düzenleme tarihi ibraz süresinin hesabına dahil edilmez. Buna göre; ayın on beşinci günü düzenlenen çek bakımından sayılacak ilk gün ayın on altıncı günü olacaktır.

⁹² **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 241.

⁹³ **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 241.

⁹⁴ **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 241.

ETTK m. 729'da, "*Kanunun bu kısmında gösterilen müddetlerin hesaplanmasında bunların başladığı günün sayılmayacağı*" ifade edilirken, ETTK m. 708'de ise herhangi bir açıklık bulunmamaktaydı. Bu bakımdan konu öğretide tartışmalıydı⁹⁵. Fakat yeni düzenlemeyle ETTK m. 708'in karşılığı olan TTK m. 796/3'te, "*Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı süreler, çekte yazılı olan düzenleme tarihinden sonra başlar.*" şeklinde bir hüküm konulmak suretiyle söz konusu tartışmalar ortadan kaldırılmış ve TTK m. 796 ile TTK m. 817 arasında da uyum sağlanmıştır⁹⁶.

Çek, bir tatil gününde ödenmek üzere ibraz edilemez ve aradaki tatil günleri de müddet hesabında düşülmez. Ancak, ibraz müddetinin son günü bir tatil gününe rastlarsa; çekin takip eden ilk iş günü ödenmek üzere ibrazı mümkündür⁹⁷.

Çek, takvimleri farklı olan iki yer arasında çekildiği takdirde; bir başka deyişle takvim ihtilafı ortaya çıkmışsa, düzenleme günü, ödeme yerindeki takvimin denk gelen gününe çevrilmelidir⁹⁸.

Çekin ibrazı için TTK'da öngörülen süreler hak düşürücü süre niteliğinde olup⁹⁹, tarafların anlaşmasıyla değiştirilemeyeceği gibi, bu sürelerin geçmiş olduğu hakim/icra müdürü tarafından re'sen dikkate alınması gerekir¹⁰⁰. Tabi ki taraflar da sürenin geçmiş olduğunu her zaman ileri sürebilir. İbraz süresinin geçmesi, çekin kambiyo senedi olarak hamiline sağladığı birçok avantajın da sona ermesine yol açar. Özellikle ibraz sürelerinin bitimine

⁹⁵ Bu konudaki farklı görüşler için bkz.: **Teoman**, Ömer, "Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi", 30 yıl Ticaret Hukuk Tüm Makalelerim, C. II, İstanbul 2001, s. 313 vd.; Bu konudaki farklı görüşleri eleştiren Teoman'ın kendisi ise, ETTK. m. 708/4'ün çekte ibraz sürelerinin başlangıcını düzenleyen bir özel hüküm olduğunu, söz konusu süreler hesaplanırken ETTK m. 729'un göz önüne alınmayacağı belirterek, ETTK m. 708/4 gereği, ibraz sürelerinin çekin keşide edildiği günden itibaren başlayacağı sonucuna varmaktadır (**Teoman**, Çekte İbraz..., s. 317). İmregün de ibraz sürelerinin başlangıcı bakımından çekte yazılı keşide tarihinin esas alınması gerektiği kanaatindedir (**İmregün**, s. 129).

⁹⁶ **Pulaşlı**, s. 287.

⁹⁷ **Can**, s. 144.

⁹⁸ **Can**, s. 144; **ARI (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 346.

⁹⁹ **Öztaş**, 2012, s. 285.

¹⁰⁰ **Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 376.

bağlı olarak; hamil artık kambiyo senetlerine özgü özel takip yolundan faydalanamaz, çekle işleyen hesapta karşılığı olsa bile muhatabı ödemeye zorlayamaz, düzenleyene ve diğer başvuru borçlularına karşı olan başvuru haklarını kaybeder, düzenleyenin çekten cayma beyanı artık hüküm ifade etmeye başlar, ibraz süresi geçtikten sonra karşılıksız işleminin yapılması mümkün olmadığından karşılıksız çek keşidesine bağlı idari yaptırımların talep edilebilmesi imkânından da yararlanılamaz¹⁰¹. Keza emre yazılı çeklerde cironun (temlik, teşhis ve teminat) fonksiyonlarını icra edebilmesi de, ibraz süresi içinde yapılmış olması şartına bağlıdır. İbraz süresi içinde yapılmamış ciro ancak alacağın temlikinin hukuki sonuçlarını doğurmaktadır. Bunun sonucu olarak da, düzenleyen daha sonraki bir hamile karşı, lehdar ile aralarındaki ilişkiden doğan def'ileri ileri sürerek ödemedi kaçınabilecektir¹⁰².

Düzenleme gününün ibraz sürelerine etkisinin ortadan kalkması bakımından değinmemiz gereken önemli bir nokta da, ibraz süresinin uzadığı hallerdir. TTK'ya göre, kanunen belirli olan süreler içinde çekin ibrazı veya protesto veyahut buna denk gelen bir belirlemenin yapılması, bir devletin mevzuatı veya herhangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkânsız bir engel nedeniyle gerçekleştirilemezse, bu işlemler için belirli olan süreler uzar (TTK m. 811). Aynı şekilde, Yargıtay'ın bir kararında da belirtildiği üzere¹⁰³ çek, hamilinin ölümü nedeniyle Cumhuriyet savcılığınca tereke hâkimliğine teslim edilmiş, daha sonra da mirasçılarının talebi üzerine onlara verilmişse, ibraz süresi çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden itibaren değil, aksine mirasçılarının çeki teslim aldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Çünkü çekin tereke hâkimliğince muhafazaya alınmış olması zorunlu bir sebep olarak kabul edilmelidir¹⁰⁴.

¹⁰¹ **Bahtiyar**, "Yargıtay Kararları Işığında...", s. 240; **Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal)**, s. 376 vd.; **Öztaş**, 2012, s. 287.

¹⁰² **Teoman**, Çekte İbraz..., s. 310.

¹⁰³ Y. 12. HD'nin 23.2.2007 tarih ve E. 2007/70, K. 2007/3123 sayılı kararı, <http://www.kararara.com>, 19.12.2012.

¹⁰⁴ **Pulaşlı**, s. 287.

6. Çekten Cayma Konusundaki Önemi

Çekten cayma, düzenleyenin muhatap bankaya yönelik tek taraflı bir işlemi olup, kendisi tarafından tedavüle çıkarılmış belirli bir çekin ödenmesi talimatını içerir¹⁰⁵. Çekten cayma lehtara, cirantalara veya avalistlere karşı hüküm ifade etmez. Düzenleyenin çekten cayması bizzat çekin geçerliliğini etkilemeyip, muhataba verdiği ödeme yetkisinin kısıtlanması, adeta geri alınmasıdır¹⁰⁶. Çekte “*kabul*” söz konusu olmadığından düzenleyen her zaman çekten cayabilir. Ancak böyle bir beyan ve buna bağlanan sonuç, bir ödeme aracının tedavül güvenliğini son derece sarsıcı niteliktedir¹⁰⁷. Bu nedenle kanun koyucu çekten caymayı TTK’da özel olarak düzenlemiştir. Buna göre, çekten cayma ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade edecek şekilde düzenlenmiştir (TTK m. 799). İbraz süreleri de düzenleme tarihi esas alınarak belirlendiği için düzenleme tarihinin çekten cayma durumunu dolaylı olarak etkilediğinden bahsedebiliriz. Düzenleyen, ibraz müddeti henüz dolmadan çekten caysa bile, ibraz müddeti içinde çekin ibraz edilmesi üzerine, muhatabın, çeki ibraz eden lehtara karşılığını ödeme yükümlülüğü vardır. Çünkü çekten cayma, ibraz müddeti içinde yapılmışsa hukuken hüküm ifade etmez¹⁰⁸. Şayet düzenleyen çekten ibraz müddeti henüz dolmadan cayar, buna karşılık lehtar ibraz müddetini geçirdikten sonra çeki muhataba ibraz edecek olursa, artık cayma hukuken hüküm ifade eder. Bu sebeple muhatabın böyle bir durumda lehtara ödeme yapmaması gerekir¹⁰⁹; aksi takdirde düzenleyene karşı sorumluluğu doğabilir. Bu durumda cayma talimatına rağmen ibraz süresi geçen bir çekin bedelini ödeyen banka, ödediği meblağı artık muhataba borç olarak yazamaz¹¹⁰.

¹⁰⁵ Pulaşlı, s. 291-292; Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 395; Çekten cayma ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.:Narbay, Şafak, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, 2. Bası, İstanbul 1999.

¹⁰⁶ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 275.

¹⁰⁷ Pulaşlı, s. 292.

¹⁰⁸ Teoman, Çekte İbraz..., s. 310; Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 275.

¹⁰⁹ Albayrak, Okan, “Çekten Cayma ve Ödemededen Men”, İBD, C.81, S. 5, Y. 2007, s. 1973-1976, <http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20075/ibd2007514.pdf>, 19.12.2012.

¹¹⁰ Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 276; Arı (Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 396; Öztan, 2012, s. 324.

7. Çek Karşılığının Ödenmediğinin Tespitine Yarayan Protesto ve Buna Eş Değer Yöntemler için Gerekli Olan Süresinin Hesaplanmasındaki Önemi

Çekin ibraz edilmemesi veya ibraz işleminin usulüne uygun olarak tespit edilmemesi halinde hamil, protestodan muafiyet halleri hariç, ciran-talara, düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı çeke dayanarak müracaat hakkını kullanamaz; kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvuramaz ve de karşılıksız çek keşidesi gerekçesiyle düzenleyen hakkında idari yaptırımların uygulanmasını talep edemez¹¹¹. Bu bakımdan çekin ibraz edildiği veya ibraz edildiği halde karşılığının ödenmediği hususunun tespit edilmesi ve bu tespitlerde, tespitin yapıldığı tarihlerin de yer alması büyük önem taşır¹¹².

Hamil ibraz süreleri içinde çeki muhataba ibraz ettiğinde, çekin karşılığı tamamen yahut kısmen çıkmazsa; bu durum poliçeden farklı olarak ya resmi bir belge olan protesto ile veya "karşılıksızdır" işlemi ile ya da takas odasının beyanıyla tespit edilir¹¹³. TTK'daki düzenlemeye göre karşılıksızdır işlemi, muhatap tarafından ibraz günü de gösterilmek suretiyle çekin üzerine yazılacak tarihli bir beyandır (TTK m. 808/1, b). Çekin bir takas odasına ibrazı halinde takas odasının çekin süresi içinde ibraz edildiği halde ödenmediğini tespit eden tarihli beyanı ile de çekin ödenmediğinin tespiti mümkündür (TTK m. 808/1, c) Yine TTK'ya göre, protesto veya buna denk belirlenmenin, ibraz süresi geçmeden önce yapılması gereklidir (TTK m. 809/1). Ne var ki, ibraz sürenin son gününde yapılmışsa, protesto izleyen işgününde de düzenlettirilebilir¹¹⁴. İbraz süreleri, düzenleme tarihi esas alınarak tespit edildiği için protesto veya buna eş değer yöntemlerin süresinin hesaplanmasında da dolaylı olarak düzenleme tarihinin etkisi bulunmaktadır.

8. Teyitli Çeklerde Bankanın Sorumluluk Süresinin Tespiti Açısından Önemi

Bir çekin teyit edilmesiyle, banka, ibraz müddeti zarfında, senet bedelinin hamil lehine bloke edildiğini belirtmektedir. Bu durumda, düzenleyen

¹¹¹ Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 390.

¹¹² Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 278.

¹¹³ Aydın, s. 22; İmregün, s. 134; Öztan, 2012, s. 318 vd.; Kendigelen (Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 278.

¹¹⁴ Teoman, Çekte İbraz..., s. 310.

ibraz süresi içinde çekin karşılığı üzerinde bir tasarrufta bulunamayacağı gibi, banka da, süresi içinde ibraz olunan çeki karşılığı bulunmadığı gerekçesiyle ödememe yoluna gidemez¹¹⁵.

Teyitli çeklerde bankanın sorumluluğu ibraz süresiyle sınırlı olduğundan, düzenleyen çekten caymış olmasa bile, bankanın sürenin geçirilmesinden sonra ibraz edilen teyitli çeki ödemekten kaçınması mümkündür¹¹⁶. İbraz süresini geçirmiş olan hamilin başvurusuna rağmen, çekin karşılığını ödemeyen bankanın hamile karşı bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Zira çeki süresinde ibraz etmeyen ve ödememe olgusunu usulüne uygun tespit ettirmeyen hamil TTK m. 808 vd. hükümleri kapsamında başvuru hakkını yitirmiştir¹¹⁷.

İbraz süreleri, düzenleme tarihi esas alınarak tespit edildiği için teyitli çeklerde bankanın sorumluluk süresinin tespiti açısından da düzenleme tarihinin dolaylı bir etkisi bulunmaktadır.

9. Zamanaşımı Süresinin Hesaplanmasındaki Önemi

31.1.2012 tarih ve 6273 sayılı Kanunla değişik TTK m. 814/1 hükmüne göre, “*Hamilin, cirantalarla düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma hakları, ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” Yani çekte öngörülen zamanaşımı süresinin başlangıcı, çekin ibraz süresinin bitimine göre tespit edilmektedir¹¹⁸. Fiili ibraz tarihinin ise bu hesapta bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁹.

Örneğin, 15.11.2012 tarihinde Diyarbakır’da düzenlenen çekte, ödeme yeri de Diyarbakır ise bu çek 10 gün içinde, yani en son 25.11.2012 tarihinde çalışma saati sonuna kadar ibraz edilmelidir. Ancak bu çeki, hamil 20.11.2012 tarihinde ibraz etmiş olsa da, üç yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi, çekin fiilen ibraz edildiği 20.11.2012 tarihi değil, ibraz süresinin bitimi olan 25.11.2012 tarihidir ve 25.11.2015 de zamanaşımının son günüdür.

¹¹⁵ Öztan, 2012, s. 274.

¹¹⁶ Öztan, 2012, s. 274; Bahtiyar, “5941 Sayılı Çek...”, s. 49.

¹¹⁷ Kendigelen, s. 387.

¹¹⁸ Öztan, 2012, s. 328; Teoman, Çekte İbraz..., s. 310.

¹¹⁹ Pulaşlı, s. 307; Öztan, 2012, s. 387; Arı (Karahana/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 399.

İbraz süreleri düzenleme tarihine göre tespit edildiği için zamanaşımı süresinin hesaplanmasında düzenleme tarihinin dolaylı bir etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

III. DEĞİŞEN TİCARET VE ÇEK KANUNLARI ÇERÇEVESİNDE KARŞILIKSIZ ÇEK VE İLERİ TARİHLİ ÇEK DÜZENLENMESİ HUSUSLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

A. Karşılıksız Çek Düzenlenmesi Hususunda Yapılan Değişiklikler

Düzenlenmiş bir çekin karşılıksız çıkması dolaylı da olsa düzenleme tarihiyle ilgilidir. Düzenleme tarihine bağlı olarak ibraz sürelerinin başlangıcının tespit edildiğini daha önce de belirtmiştik. İbraz süresi içinde, lehtar tarafından muhataba ibraz edilen çekin ödenmesi gereklidir. Çünkü düzenleyen tarafından muhataba ödeme yetkisi verilmiştir¹²⁰. Fakat düzenleyenin çek hesabında her zaman ödenmesi gereken bedelin karşılığı tamamen ya da kısmen bulunmayabilir. İşte bu durumda karşılıksız çek düzenleme fiilini (kabahatini) oluşacaktır¹²¹.

İbraz sürelerinin kısalığı, vadenin olmaması ve tedavül kabiliyeti nedeniyle para gibi nakit ihtiyacını gidermesi, paranın taşınmasına ilişkin zorlukları ve rizikoları ortadan kaldırması, belli bir oranda kalsa da bankalara karşılıksız her çek yapacağı için mali sorumluluk yüklenmiş olması çeki tercih edilir kılmaktadır¹²². Fakat ülkemizde poliçe ve bonodan ziyade çek kulla-

¹²⁰ Can, s. 140.

¹²¹ Uyar, Talih, “Karşılıksız Çek Çekmek (Keşide Etmek) Suçu”, Ankara Barosu Dergisi, 1987/5-6, s. 671, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1987-5/3.pdf>, 19.12.2012; Yasan, Mustafa, “3167 Sayılı Kanun’a Göre Hukuki ve Cezai Açından Karşılıksız Çek Düzenlemesinin Meydana Gelmesi İçin Gerekli Olan Koşullar”, AÜEHFD, C. III, S. 1, s. 341-342, http://hukuk.erkincan.edu.tr/dergi/makale/1999_III_19.pdf, 19.12.2012; Karşılıksız çek düzenleme suçuyla ilgili Yargıtay kararları için bkz.: Şehirli, Feyzan Hayal, “Yargıtay Kararlarında Karşılıksız Çek”, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/2655/3437.pdf>, 19.12.2012.

¹²² Çatıkkaş, Özgür/Duran, Hüsamettin, “5941 Sayılı Çek Kanunu’nda Bankaların Yükümlülükleri”, Maliye Finans Yazıları Dergisi, Y. 26, S. 95, Nisan 2012, s. 24’den naklen, http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/95/MFY95_Ozgur_Catikkas-Husamettin_Duran_Cek_Kanununda_Bankalarin_Yukumlulukleri.pdf, 19.12.2012.

nımının yaygın olmasının belki de en büyük sebebi, çekin karşılıksız çıkması durumunda hukuki sorumluluk yanında düzenleyenin cezai sorumluluğuna da yol açmasıydı¹²³. Bu durum piyasalarda çekte olan güveni arttırmaktaydı¹²⁴. Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanmış olan 19.3.1985 tarih ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun m. 16/1’de bu durumu düzenlemişti. Anılan hüküm doğrultusunda, ibraz edilen çekin karşılığının düzenleyenin çek hesabında kısmen veya tamamen bulunmaması durumunda düzenleyen yahut onun bu konudaki yetkili temsilcisi karşılıksız çıkan çek bedeli tutarında para cezasına çarptırılır, karşılıksız çek düzenlemesinin tekrarlanması durumunda ise bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmedilirdi¹²⁵. Bu madde 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanununda da korunmuştu. Fakat Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 3.2.2012’de Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle, Çek Kanunu’ndaki adli para cezası ve suçun tekrarı halinde ön görülen hapis cezası kaldırılmış ve yerine Cumhuriyet savcısı tarafından uygulanacak idari yaptırım getirilmiştir. Bu idari yaptırım çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı şeklinde uygulanacaktır¹²⁶. Buna bağlı olarak 5941 sayılı ÇekK m. 6/1’deki adli nitelikteki etkin pişmanlık hükmü de kaldırılmış ve hamilin karşılıksız kalan çek

¹²³ **Narbay**, Şafak, “3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun Çekte Şekil Şartları ve Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü Konuları Açısından İncelenmesi”, AÜEHFD, C. VII, S. 1-2, Haziran 2003, s. 467-468.

¹²⁴ **Can**, s. 145.

¹²⁵ **Şener**, Oruç Hami, “Eksik Unsurlu Karşılıksız Çek Düzenleme Eylemini, 3167 Sayılı Çek Kanununun 16. Maddesi İle Cezalandırmak Mümkün Müdür?”, Ankara Barosu Dergisi, 1988/2, s. 239, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1988-2/6.pdf>, 19.12.2012; **Canbolat**, Selahattin, “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki 3167 Sayılı Kanun İle İlgili Bir İnceleme”, Ankara Barosu Dergisi, 1985/2, s. 261, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1985-2/2.pdf>, 19.12.2012.

¹²⁶ Yasaklı kişiye bankanın çek hesabı açması hususundaki sorumluluğu için bkz.: **Çağlar**, Hayrettin, “5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma ve Çek Düzenleme Yasağı”, GÜHFD, C. XIII, S. 1-2, Y. 2009, s. 13, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/13_1.pdf, 19.12.2012.

bedelini faiziyle birlikte tamamen ödemesi halinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının Cumhuriyet Savcısı tarafından kaldırılacağı öngörülmüştür¹²⁷.

B. İleri Tarihli Çek Düzenlenmesi Hususunda Yapılan Değişiklik

Düzenleme tarihi çekte bulunması gereken zorunlu unsurlardandır. Ancak düzenleme tarihi olarak çeki yazılan tarih, gerçekten çekin tedavüle çıkarıldığı tarih olmayabilir¹²⁸. Bu durum ise çekin geçerliliğini etkilemekle birlikte başka bir takım hukuki sonuçlar doğuracaktır¹²⁹.

İleri tarihli çek düzenlemesine sebep olan durumları üçe ayırmamız mümkündür. Birinci durum, çekin lehtarın eline ulaşması için gerekli olan süre veya benzeri bir fiili ibraz olanaksızlığının göz önünde tutularak, düzenleme tarihinin ileri bir tarih şeklinde belirlenmesi halidir¹³⁰. İkinci durum, sipariş edilen bir malın tesliminin vadeye bağlı olduğu hallerde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, malların tesliminden önce ödemede bulunmak istemeyen düzenleyen, çeki ileri tarih koymak sureti ile kendisini güvenceye almak istemekte, mallar vadeden önce kendisine teslim edilmediğinden çekle işleyen hesabında karşılık bulundurmamak sureti ile kendisini koruyabilmektedir. Satıcıda, malları teslim ettiğinde muhatap bankada karşılık bulunmaması nedeni ile ödemede bulunulmadığı hallerde karşılıksız çek düzenlemenin yaptırımından yararlanabilme olanağını elde etmektedir¹³¹. Üçüncü durum ise bir ödeme aracı olan çeki ileri tarih konulmak sureti ile bu tür çekin poliçe ve bono gibi kredi aracı olarak kullanılmak istenmesidir¹³². Çekin, poliçe ve bono gibi bir kredi aracı olarak kullanılmak istenmesinde

¹²⁷ **Pulaşlı**, s. 322-323.

¹²⁸ **Pulaşlı**, s. 316; **Çöl**, Hüseyin Cem, “İleri Tarihli Çeki İlişkin Sorunlar”, AÜHFED, C. 53, S. 1-4, Y. 2004, s. 195, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1056/1633.pdf>, 19.12.2012.

¹²⁹ **Gençtürk**, Muharrem, “Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, EÜHFED, C. XV, S. 1-2, Erzincan 2011, s. 121-122.

¹³⁰ **Bahtiyar**, Mehmet, “İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk”, Makaleler I, 2008 İstanbul, s. 45; **Güler**, Mahmut, “Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, TBBD, 1990/2, s. 172, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/1990-19902-1030.pdf, 19.12.2012.

¹³¹ **Bahtiyar**, “İleri tarihli Çekten...”, s. 45; **Güler**, 172.

¹³² **Güler**, s. 172.

ise, çekin damga vergisine tabi olmaması ile karşılıksız çek keşide etmenin suç olması ve bunun da lehdar/hamil için önemli bir güvence teşkil etmesi nedenleri rol oynamaktadır¹³³.

İleri tarihli çeklere ilişkin olarak uluslararası düzenlemelere de bakacak olursak; çekte ilişkin Cenevre Yeknesak Kanununun hazırlık aşamasında, ileri düzenleme tarihli çek konusunda iki görüşün ileri sürüldüğünden bahsedebiliriz. Bunlardan birincisi, çek görüldüğünde ödeneceğine göre, hamil, ibraz süresi sona ermiş olmadıkça, çeki üzerindeki tarih ne olursa olsun muhataba ibraz ederek ödenmesini isteyebilir görüşünü savunan görüştür. İkinci görüş ise ileri tarihli çeklerin batıl olması gerektiğini belirten görüştür¹³⁴. CYK m. 28, birinci görüş doğrultusunda kabul edilmiştir¹³⁵. Bu görüşün kabul edilmesinin amacının, çeki vadeli hale getirip ona kredi fonksiyonu sağlamak olduğu ifade edilmiştir. Yani CYK sisteminde, düzenleyen ile hamil arasındaki centilmenlik anlaşmasına saygı gösterilmiştir diyebiliriz¹³⁶.

Çekin bir ödeme aracı olduğuna daha önce de değinmiştik. Türk hukukunda diğer kambiyo senetlerinden farklı olarak çekin karşılıksız çıkması durumu cezai bir müeyyideye bağlandığı için piyasalardaki talep çekin kullanılmasını yaygınlaştırmıştır. Fakat çek bir kredi aracı değildir ve çekte vade bulunmaz. Bu sebeple ülkemizdeki uygulama Avrupa ülkelerinden farklı şekilde gelişmiş ve kredi aracı olan poliçe neredeyse hiç kullanılmazken, ileri tarihli çek düzenlenmek suretiyle çekte kredi aracı vasfı kazandırılmıştır. Uygulamadaki bu durum Kanun ile çeliştiği için bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır¹³⁷.

¹³³ **Yeşilova**, Ecehan Aras/**Yeşilova** Bilgehan, “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme - 5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri”, TBB Dergisi, Sayı 82, 2009, s. 16, 19.

¹³⁴ Bu görüş, 1926 tarihli Ticaret Kanununda ve 1922 tarihli poliçe, bono ve çekte ilişkin hukukun birleştirilmesine dair Uluslararası La Haye Konferansında da kabul edilen görüştür (Bkz.: **Bahtiyar**, “İleri tarihli Çekten...”, s. 45).

¹³⁵ **Bahtiyar**, “İleri tarihli Çekten...”, s. 45.

¹³⁶ **Yıldız**, Şükrü, “5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanunu’nun Çek Hukukuna Etkileri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 9, Sy. 18, Güz 2010, s. 80-81, <http://www.iticu.edu.tr/uploads/kutuphane/dergi/s18/71-83.pdf>, 19.12.2012.

¹³⁷ **Pulaşlı**, s. 316.

5941 sayılı ÇekK geçici m. 1/5'te, ileri tarihli çeke ilişkin olarak, 31.12.2011 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin bankaya ibrazının geçersiz olduğu öngörülmekteydi. Böylece, 31.12.2011 tarihine kadar, ileri tarihli çek düzenlenebilecek ve çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ödenmek için ibraz edildiğinde banka ibrazı reddedip hiçbir işlem yapmadan çeki hamile iade edecekti¹³⁸.

Çek Kanununda, 31.12.2011 sonrası için de ileri tarihli çekle ilgili olarak bir hükme yer verilmiştir. ÇekK m.3/8'e göre; *“Üzerinde yazılı bulunan ödeme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının ETTK'nın 707. (TTK m.795/1) maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.”* Esasen bu hükümlerle, 31.12.2011 (Kanunun yeni şekline göre 31.12.2017) tarihinden sonra da ileri tarihli çek düzenlenebilmesine ve bu çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ödenmek için ibraz edilebilmesine de imkân tanınmıştır. Bununla birlikte üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhataba ibraz edilen çekin kısmen ya da tamamen karşılığının çıkmaması durumunda hukuki takip hemen yapılamayacak, çekte yazılı ileri tarihe bağlı olarak başlayacak ibraz sürelerinin gelmesi beklenecektir¹³⁹. İbrahim süresi başlamadan önce ibraz edilen çekin işlediği hesapta kısmen dahi olsa bir karşılık varsa, muhatap bu karşılığı ödemek zorunda olacak fakat ödenmeyen kısım için hemen bir takip başlatılamayacak; bilahare ibraz süresi içinde çekin yeniden ibrazı gerekecek ve buna rağmen kalan karşılığın ödenmemesi üzerine yapılan tespitle birlikte takip hakkı elde edilecektir¹⁴⁰.

Fakat bu durum beraberinde birçok yeni sorunun ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Örneğin bu düzenlemeyle, ileri tarihli çekin, üzerinde bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi ve karşılığının çek hesabında

¹³⁸ **Reisoğlu**, Seza, “5941 Sayılı Çek Kanunu Hukuki ve Ekonomik Değerlendirme”, TBB, 8 Ocak 2010, s. 2, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yasal_Duzenlemeler/Cek_Kanunu_Tasarisi/Cek_Kanunu_Degerlendirme, 19.12.2012.

¹³⁹ **Bahtiyar**, “5941 Sayılı Çek...”, s. 54; **Pulaşlı**, s. 318.

¹⁴⁰ **Bahtiyar**, “5941 Sayılı Çek...”, s. 54 vd.; **Gençtürk**, s. 126.

tamamen bulunmaması halinde, üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresine kadar defalarca ibraz edilmesi ve her defasında mevcut kısmi karşılığın tahsil edilmesi söz konusu olabilecektir¹⁴¹. Bir diğer sorun, ibraz sürelerinin başlangıcından önce ibraz edilen çekte ait hesapta karşılığın bulunmaması durumunda, her çek yaprağı için bankalar açısından öngörülen sorumluluk miktarının ödenmesinin talep edilebilip edilemeyeceği meselesidir. Her çek yaprağına karşılık muhatap bankanın kanun gereği ödeme yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi, çekin düzenleyen dışındaki bir hamil tarafından “süresinde ibraz” edilmesi koşuluna tabi tutulmuştur (Çek.K. m.3/3). Buradaki süresinde ibrazı, çek üzerindeki düzenleme tarihine göre belirlenecek olan kanuni ibraz süreleri olarak anlaşılmalıdır. Dolayısıyla üzerindeki düzenleme tarihinden önce çekin ödeme için ibrazı halinde muhatap banka, her çek yaprağına karşılık kanunen ödemek zorunda olduğu miktarı hamile ödemek zorunda olmayıp, bu ödeme için kanuni ibraz süreleri içinde çekin tekrar ibraz edilmesini isteyebilmelidir¹⁴².

Daha sonra, 6273 sayılı Kanunla 5941 sayılı Çek Kanununda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden biri de, ileri tarihli çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazının, 31.12.2017 tarihine kadar geçersiz olacağını öngören geçici madde 1/5'tir. Bu hükmün konulmasıyla birlikte artık çekin bir kredi aracına dönüştüğünü ve piyasaların bu uygulamaya alıştığı gerekçesiyle 2017 yılından sonra da yapılacak düzenlemelerle bu uygulamanın süreklilik kazanacağını söyleyebiliriz¹⁴³.

Bu hususta değinmemiz gereken noktalardan bir diğeri de, ileri tarihli çekin ibrazında nasıl bir yol izleneceğidir. İleri düzenleme tarihli bir çek, üzerinde yazılı tarihten önce muhatap bankaya ödenmek için ibraz edildiğinde, muhatap banka Çek Kanununun geçici 1. maddesinin 5. fıkrasındaki, “31.12.2017 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.” hükmüne dayanarak, bu çekle ilgili hiçbir işlem yapmayacaktır. Bu durumda muhatap bankanın çek hamiline karşı hiçbir sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır. İleri tarihli

¹⁴¹ **Pulaşlı**, s. 318-319.

¹⁴² **Gençtürk**, s. 126 vd.

¹⁴³ Aynı görüşte **Pulaşlı**, s. 319.

çekin erken ibrazının geçersizliğine ilişkin 31.12.2017 tarihine kadar yürürlükte kalacak geçici bu düzenleme, TTK m. 795/1'deki, "*Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir.*" hükmünün uygulanmasını bu tarihe kadar askıya almış olmaktadır¹⁴⁴. Dolayısıyla, 31.12.2017 tarihine kadar ileri tarihli olarak düzenlenen çekte hamil, düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresini beklemek ve çeki ancak o zaman muhatap bankaya ibraz etmek zorundadır¹⁴⁵.

SONUÇ

1. Çek, hukuki niteliği itibariyle nitelikli bir havaledir. Bu havale bir takım şekil şartlarını içermeli, yazılı olmalı, soyut ve kayıtsız, şartsız bir ödeme emri şeklinde olmalıdır.

2. Çekin diğer kambiyo senetlerinden farkı, onun bir kredi aracı olmayıp ödeme aracı olmasıdır. Fakat ülkemizde uygulama bunun tam aksi şekilde gelişmiştir. Kredi aracı olarak kullanılması gereken poliçe ve bononun herhangi bir cezai yaptırıma bağlanmamış olması, fakat çekin cezai yaptırıma bağlanmış olması bu gelişime neden olmuştur. Bu gelişim sonucunda ileri tarihli çekler ortaya çıkmış ve kanun koyucu da piyasa taleplerini göz önünde bulundurarak bu kullanımın yaygınlaşmasına bir nevi yardımcı olacak düzenlemelerde bulunmuştur.

3. Bir çekin geçerli olabilmesi için kanunen belirtilen zorunlu şekil şartlarının tümünü içermesi gerekir. Kısaca bu şartlar; senet metninde çek kelimesinin bulunması, belirli bir bedelin kayıtsız ve şartsız ödenmesi emri,

¹⁴⁴ **Yeşilova/Yeşilova**, s. 5; Söz konusu düzenleme ve önceki benzer düzenlemeler öğretide çeşitli gerekçelerle şiddetle eleştirilmiştir. Eleştiriler daha çok kanunların yürürlük kurallarına aykırılık, ileri tarihli çekin düzenlenmesinde tarafların çekin ibraz süresinden önce de bankaya ibraz edilebileceğini bildiği veya bilmesi gerektiği, söz konusu düzenlemenin çeki adeta bonoya veya poliçeye dönüştürdüğü, düzenlemenin çekin ödeme aracı niteliğine aykırı olduğu, düzenleyenleri koruma amaçlı olan bu tür hükümlerin hamilleri zarara uğrattığı, poliçe ve bonoyu düzenleyenlerin bu tarz bir himayeden faydalanamadıklarından eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği (bu hususta bkz.: **Yeşilova/Yeşilova**, s. 4) hususlarında toplanmaktadır (Bkz.: **Bahtiyar**, "5941 Sayılı Çek...", s. 53 vd.).

¹⁴⁵ **Pulaşlı**, s. 319-320.

muhatapın ticaret unvanı, ödeme yeri, düzenleyenin imzası, düzenleme yeri ve düzenleme tarihidir.

4. Çekte muhatap poliçeden farklı olarak sadece bir banka olabilir. Bu sebeple muhatapın adı soyadı yerine yeni düzenlemede muhatapın ticaret unvanından bahsedilmiştir. Fakat bu yeni düzenleme, ödeme yerinin yabancı ülke olarak gösterilmesi durumundaki olasılıkları karşılar nitelikte değildir.

5. Düzenleme tarihi, çek hukuku bakımından birçok hususun temelini oluşturduğu için büyük önem taşımaktadır. Birçok kavramı doğrudan ve dolaylı olarak etkilemesi bu önemini pekiştirmektedir. Etkilediği bu kavramları kısaca; çekin geçerliliği, düzenleyenin ehliyetinin tespiti, ibraz sürelerinin, çekten cayma süresinin, protesto süresinin, teyitli çeklerde bankanın sorumluluk süresinin ve zamanaşımı süresinin hesaplanması şeklinde belirtebiliriz.

6. Düzenleme tarihinin genellikle çekin ihdas edildiği tarih olduğu ve ibraz süreleri de bu tarihin hemen ertesi günü başladığı için, ibraz süreleri ile bağlantılı olan diğer sürelerin de temelini oluşturduğundan bahsedebiliriz. Bu şekilde ortaya dolaylı bir etki çıkmaktadır. Bununla birlikte düzenleme tarihinin yokluğu çeki doğrudan etkiler ve onun geçersizliğine sebep olur. Aynı şekilde ibraz müddetlerinin hesabının yasada düzenleme tarihinin hemen ertesi günü başlayacağı belirtildiği için, düzenleme tarihi ibraz sürelerinin başlangıcını ve bitiminin tespiti hususunu da doğrudan etkilemektedir.

7. Düzenleme tarihi açısından değinilmesi gereken noktalardan biri de çekin tamamen ya da kısmen karşılıksız çıkması durumudur. İbraz müddeti içinde lehtar tarafından muhataba ibraz edilen çekin karşılığı, düzenleyenin çek hesabında tamamen ya da kısmen bulunmazsa karşılıksız çek düzenlenmesi durumu meydana gelir. Eski düzenlemede çekin karşılıksız çıkması bir suç olarak öngörülmüş ve adli para cezası ve karşılıksız çek düzenlemesinin tekrarı halinde de hapis cezası ile yaptırıma bağlanmıştı. Fakat 5941 sayılı Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun kabulüyle birlikte adli yaptırımlar hapis cezası da dahil olmak üzere kaldırılmış ve bunun yerine çekin karşılıksız çıkması durumunda idari yaptırım öngörülmüştür. Bu idari yaptırım, düzenleyenin çek hesabı açması ve çek düzenlemesinin yasaklanması şeklinde olup Cumhuriyet Savcısı tarafından uygulanacaktır.

Bu düzenlemenin yapılmasında, ekonomik suçlara ekonomik yaptırımların uygulanması gerektiği düşüncesi etkili olmuştur.

8. Değineceğimiz son nokta ise, çekte düzenleme tarihi olarak ileri bir tarihin yazılması yani ileri tarihli çek ihdası durumudur. Yukarıda da belirttiğimiz üzere ülkemizde çekin karşılıksız çıkması durumunda hapis cezasının öngörölmüş olması piyasalarda bir güvence unsuru olarak algılanmış ve çek kullanımına olan ilgiyi arttırmıştır. Esasen kredi aracı olan poliçe ve bononun böyle bir caydırıcılık unsuru taşımaması, ödeme aracı niteliğinde olan çekin kredi aracına dönüştürölmesi sonucunu doğurmuştur. Çekte vadeyi yasaklayan TTK m. 795/1, ileri tarihli çek ihdasıyla aşılmış bulunmaktadır. Ülke çapında çekin ileri tarihli olarak düzenlemesinin bu kadar yaygın olmasının temel nedenleri, karşılıksız çek düzenlenmesi nedeniyle hapis cezasına çarptırılanların sayısının her geçen gün artması ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizin yasa koyucuyu ileri tarihli çek düzenlemesini serbest bırakmaya yöneltmiş olmasıdır. En son yapılan düzenleme ile ileri tarihli çek düzenlemesi 2017 yılına kadar geçerli kılınmıştır. Muhtemelen bu tarihten sonra da yeni düzenlemelerle bu süre daha da uzatılacaktır. Hemen belirtelim ki, ileri tarihli olarak düzenlenen çek geçerli bir çekdir. Fakat çekin ileri tarihe göre hesaplanacak ibraz süresinden önce muhatap bankaya ibrazında banka muhtemelen ödeme yapmayacaktır. Aynı şekilde, bu çek karşılıksız çıkarsa dahi karşılıksızdır işlemi ya da buna muadil (örneğin protesto gibi) bir başka işlem yapılamayacaktır. Hukuki takip yapılabilmesi için ileri tarihe göre hesaplanacak ibraz müddetlerinin gelmesi beklenecektir. Zira yürürlükteki ÇekK. m. 3/8 hükmü ile “*Üzerinde yazılı bulunan ödeme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının ETTK'nın 707. (TTK m.795/1) maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.*” şeklindeki düzenleme ile, TTK m. 795/2 hükmü askıya alınmıştır. Çekin ödeme aracı olma niteliğiyle bağdaşmayan bu düzenlemenin bir an önce yürürlükten kaldırılarak, TTK m. 795/2'ye yeniden işlerlik kazandırılması ve yürürlüğünün devam ettirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Böylece ibraz süresinden önce de karşılıksız çıkan çek

nedeniyle başvuru hakkı ve idari yaptırımların uygulanabilmesi mümkün olacağından, ileri tarihli çekte duyulan ilgi de azalacaktır.

İleri tarihli çek düzenlemesinin önüne geçebilmek için, öncelikle bu uygulamanın yaygınlaşmasındaki en büyük etkenin, uygulanabilecek yaptırımlar nedeniyle lehtar ve hamillerde karşılığını bulan güvence unsuru olduğunu, kanun koyucunun da görmesi gerekmektedir. İleri tarihli çek düzenlemesi yerine poliçenin kullanılabilirliğini arttırmak için kanun koyucunun poliçe ve bono hükümlerini yeniden gözden geçirerek daha fazla güvence sağlayacak hükümler sevk etmesi gerekmektedir. İleri tarihli çek düzenlemesine izin veren kanun hükümlerinin süresinin devamlı uzatılması yerine, poliçe ve bonoya ilişkin yaptırım hükümlerinin ağırlaştırılarak güvenilirliğinin artırılması, piyasaları kendiliğinden ileri tarihli çek düzenlemesinden uzaklaştırıp bu türden kambiyo senetlerine yönlendirecektir. Çünkü kişiler haklı olarak ticari güvenliği en üst düzeyde olan senetlere yönelmekte, hatta çek örneğinde görüldüğü üzere niteliğini dahi değiştirmek suretiyle bu senetleri kullanma eğiliminde bulunmaktadır. Dolayısıyla çekte vadenin yaratılması yerine zaten birer kredi aracı olan poliçe ve bononun kullanımının yaygınlaştırılmasının en doğru ve kalıcı çözüm yolu olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Akipek**, Jale G./**Akıntürk**, Turgut: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C. I, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 2007.
- Albayrak**, Okan: “Çekten Cayma ve Ödemeden Men”, İBD, C. 81, S. 5, Y. 2007, <http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20075/ibd2007514.pdf>, 19.12.2012.
- Aydın**, Nahit Gürhan: “Kambiyo Senetlerinde Protesto”, s. 4, <http://www.dunyahukuk.com/documents/full-makale-kambiyo-senetleri.pdf>, 19.12.2012.
- Aygün**, Mesut: Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ocak 2008, <http://www.belgeler.com>, 19.12.2012.
- Bahtiyar**, Mehmet: “İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk”, Makaleler I, 2008 İstanbul, s. 43-57.
- Bahtiyar**, Mehmet: “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı”, Makaleler I, İstanbul 2008, s. 237-248.
- Bahtiyar**, Mehmet: “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sy. 2, Aralık 2013, s. 47-58.
- Battal**, Ahmet: “Yabancı Para Üzerinden Düzenlenen Çeklerin Tahsili Konusundaki Çeşitli İhtimallerin İncelenmesi”, İHFM, C. LVI, S. 1-4, Y. 1998, <http://www.iudergi.com/tr/index.php/hukukmecmua/article/viewFile/3856/3446>, 19.12.2012.
- Bilgen**, Mahmut: “Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik Yapılması)”, DEÜHFD, C.11, Özel S. 2009, Basım Yılı: 2010, <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz11-9-ozel/ozel/1%20bilgen.pdf>, 19.12.2012.
- Can**, Mertol: 6762 sayılı ve Türk Ticaret Kanunu ile 6273 sayılı Kanunla değişik 5941 sayılı Çek Kanunu Hükümleri Dairesinde Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 2012.
- Canbolat**, Selahattin: “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki 3167 Sayılı Kanun İle İlgili Bir

- İnceleme”, Ankara Barosu Dergisi, 1985/2, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteeler/ankarabarusu/tekmakale/1985-2/2.pdf>, 19.12.2012.
- Çağlar**, Hayrettin: “5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma ve Çek Düzenleme Yasağı”, GÜHFD, C. XIII, S. 1-2, Y. 2009, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/13_1.pdf, 19.12.2012.
- Çatıkkaş**, Özgür/**Duran**, Hüsametdin: “5941 Sayılı Çek Kanunu’nda Bankaların Yükümlülükleri”, Maliye Finans Yazıları Dergisi, Y. 26, S. 95, Nisan 2012, http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/95/MFY95_Ozgun_Catikkas-Husametdin_Duran_Cek_Kanununda_Bankalarin_Yukumlulukleri.pdf, 19.12.2012.
- Çöl**, Hüseyin Cem: “İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, AÜHFD, C. 53, S. 1-4, Y. 2004, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1056/1633.pdf>, 19.12.2012.
- Çubukgil**, Oktay: “Vade ve Tanzim Tarihleri Boş Olan Emre Muharrer Senede Vade ve Tanzim Tarihlerini Sonradan Doldurma Halinde Sahtekârlık Suçu İşlenmiş Olacağından Suçu İşleyene İki Sene Ağır Hapis Cezası Verilir”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, Y. 1972, <http://www.ankarabarusu.org.tr/>, 19.12.2012.
- Domaniç**, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. IV, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1990.
- Erdoğan**, Mehmet Şirin: “Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması”, TBBD, S.2, Y. 1999, <http://www.erdoganhukuk.com/dosyalar/kombiyo.pdf>, 19.12.2012.
- Gençtürk**, Muharrem: “Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, EÜHFD, C. XV, S. 1-2, Erzincan 2011.
- Gülaçtı**, Ersin: “Elektronik İmza ve Güvenlik”, http://www.uekae.tubitak.gov.tr/uekae_content_files/EtkinlikWeb/E-imza.pdf, 19.12.2012.
- Güler**, Mahmut: “Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, TBBD, 1990/2, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/1990-19902-1030.pdf, 9.12.2012.
- İmregün**, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2003.

- Karahan, Sami/Arı, Zekeriyya/Bozgeyik, Hayri/Saraç, Tahir/Ünal,** Mücahit: Kıymetli Evrak Hukuku, Birinci Baskı, Konya 2013.
- Kaya, Esra:** “Türk Hukukunda Muhatap Bankanın İnceleme Yükümlülüğünün Kapsamı”, Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Ticaret Hukuku) Anabilim Dalı, Ankara 2008, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3583/4471.pdf?show>, 19.12.2012.
- Kendigelen, Abuzer:** Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2007.
- Kendigelen, Abuzer:** “Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı (TTK. 711)”, Makalelerim, C. I (1986-2001), 2. Bası, s. 83-120.
- Narbay, Şafak:** Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, 2. Bası, İstanbul 1999.
- Narbay, Şafak:** “3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun Çekte Şekil Şartları ve Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü Konuları Açısından İncelenmesi”, AÜEHFD, C. VII, S. 1-2, Haziran 2003.
- Öztan, Fırat:** Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997.
- Öztan, Fırat:** Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası, Ankara 2012.
- Pulaşlı, Hasan:** Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre ve 6273 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanunu’nun Yorumu ile Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 2. Bası, Ankara 2012.
- Reisoğlu, Seza:** “5941 Sayılı Çek Kanunu Hukuki ve Ekonomik Değerlendirme”, TBB, T. 8 Ocak 2010, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yasal_Duzenlemeler/Cek_Kanunu_Tasarisi/Cek_Kanunu_Degerlendirme_08012010.pdf, 19.12.2012.
- Şahinalp, Kaan:** “Çekte Muhatap ve Muhatabın Hukuki Sorumluluğu”, SD Sayı: 39, <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/fer39m5/pdf>, 19.12.2012.
- Şehirali, Feyzan Hayal:** “Yargıtay Kararlarında Karşılıksız Çek”, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/2655/3437.pdf>, 19.12.2012.
- Şener, Oruç Hami:** “Eksik Unsurlu Karşılıksız Çek Düzenlemesi Eylemini, 3167 Sayılı Çek Kanununun 16. Maddesi İle Cezalandırmak Mümkün Müdür?”, Ankara Barosu Dergisi, 1988/2, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1988-2/6.pdf>, 19.12.2012.

- Teoman, Ömer:** “Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi”, 30 yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. II, İstanbul 2001, s. 309-317.
- Ulusoy, Yasin:** “Beyaza İmza”, AÜEHFD, C. VIII, S. 3-4, Y. 2004, http://www.hukuk.erkincan.edu.tr/dergi/makale/2004_VIII_2_17.pdf, 19.12.2012.
- Uyar, Talih:** “Karşılıksız Çek Çekmek (Düzenlemek) Suçu”, Ankara Barosu Dergisi, 1987/5-6, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1987-5/3.pdf>, 19.12.2012.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan:** Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2013.
- Yasan, Mustafa:** “3167 Sayılı Kanun’a Göre Hukuki ve Cezai Açısından Karşılıksız Çek Düzenlemesinin Meydana Gelmesi İçin Gerekli Olan Koşullar”, AÜEHFD, C. III, S. 1, http://hukuk.erkincan.edu.tr/dergi/makale/1999_III_19.pdf, 19.12.2012.
- Yaşar, Tanju Oktay:** “Çeklerde Düzenleme Tarihinin Önemi ve Bulunmamasının Sonuçları”, HÜİİBFD, C. 5, S. 1-2, Ankara 1987, http://www.tanjuyasar.com/wp-content/uploads/2012/07/cek_19.12.2012.
- Yeşilova, Ecehan Aras/Yeşilova, Bilgehan:** “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme - 5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri”, TBB Dergisi, Sayı 82, 2009, s. 1-59.
- Yıldız, Şükrü:** “5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanunu’nun Çek Hukukuna Etkileri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 9, S. 18, Güz 2010, <http://www.iticu.edu.tr/uploads/kutuphane/dergi/s18/71-83.pdf>, 19.12.2012.

Kısaltmalar Cetveli

AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BankK	: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
BK	: 6098 Sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CYK	: Cenevre Yeknesak Kanunu
ÇekK	: 5941 Sayılı Çek Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
ETTK	: 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HÜİBFD	: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İHFM	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: madde
MK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
RG.	: Resmi Gazete

---

s.	: sayfa
S.	: Sayı
SD.	: Sayıştay Dergisi
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TBBĐ	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay